

Takva

REBİÜLEVVEL 1448

MÜNAFIKLARIN
ÖZELLİKLERİ
- 7 -

**MÜMİNLERE
İFTİRA ATARLAR**

Bilal Özbuğday

Rasûlullah (sav)'in Misafiri
Burak Gültepe

09

Soru-Cevap Köşesi
Hüseyin Oral

21

Karanlığı Yaran Sığınak:
Felak Suresi
Salih Bağırhan

16

Hakkı ve Sabrı Tavsiye Etmek
Muhammed Fırat

34

İmparatorlukların Mezarlığı:
Afganistan
Burak Özdiğer

30

Dilin Sinsi Afeti; Mâlayani Sesler,
Müzik Ve Çalgı Aletleri
Ümmü Fırdevs

38

Evin Kapısını Biz Kilitleyelim- Özgürlüğümüzü
Satmadan Dijital Koruma
Burak Eryılmaz

41

Ayın
Kitabı

44

Bismillahirrahmanirrahim

Hamd, ancak Allah (cc) içindir. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfret dileriz. Nefislerimizin şerrinden, amellerimizin kötülüğünden O'na sığınırız. Allah (cc) kimi hidayete erdirirse onu saptıracak, kimi de saptırırsa onu hidayete erdirecek yoktur. Salat ve selam da O'nun, bizlere rehber olması için gönderdiği peygamberi Muhammed'e (sav) olsun.

İftira, yalnızca bir yalan değil; insanların arasına fitne ve ayrılık sokan büyük bir ahlaki tehlikedir. Münafıkların en belirgin özelliklerinden biri de müminler hakkında asılsız sözler yayarak onları birbirine düşürmeye çalışmalarıdır. Bugün de iftiranın farklı şekilleriyle karşılaşmak mümkündür. Olmayanı olmuş gibi anlatmak, gerçeği çarpıtmak ve insanları birbirine karşı kışkırtmak, aynı tehlikeli ahlakın yansımalarıdır. Bu sayımızda, münafıkların iftira ahlakını ve bunun müminler arasındaki fitneye nasıl zemin hazırladığını ele alıyoruz.

İnsan, kendi ihtiyacı varken başkasını kendisine tercih edebilir mi? İşte îsâr, tam da bunu yapabilmektir. Kendi nefsinden ve rahatından vazgeçerek Allah'ın rızasını öncelemek... Bu, herkesin taşıyamayacağı büyük bir fedakârlıktır. Peki böyle bir fedakârlığın Allah katındaki karşılığı nedir? Gelin, cevabını Efendimizin (sav) huzurunda yaşanan eşsiz bir kıssada arayalım.

Dergimizin içerisindeki, kıymetli yazarlarımızın, özenle hazırladıkları diğer yazılarımızı da okumanız ve faydalanmanız ümidiyle...

Başarı Allah'tandır.
Velhamdulillahi Rabbil âlemin...

Editör

Müminlere İftira Atarlar

Bilal Özbuğday

Münafıkların özelliklerinden bir başkası da Müminler ve onların toplulukları hakkında ya da ileri gelenleri hakkında iftiraya başvurmalarıdır.

Onların iftiralarının en meşhuru Aişe annemize attıkları iftira idi. Rasulullah (sav)'ın zamanında yaşanan ifk hadisesi münafıkların baş çekmeleriyle vuku bulmuş idi. Bu iftira onların tarihlerinde attıkları en büyük iftiralardan birisi idi. Tabii ki onların iftiraları elbette sadece bu olay ile sınırlandırılmaz. Çünkü iftira onlar da bir ahlaktır. Olmayan şeyleri olmuş gibi anlatmak, olan olayları olduğundan farklı lanse etmek, olayları manipüle etmek onların ahlakıdır, münafıklığın temel özelliklerindendir.

Münafıkların iftiralarının gayesi; Müslümanların arasında asılsız haberleri yaymak suretiyle onları zayıflatmak, ihtilaf etmelerini sağlamak ve birbirlerine düşmelerini sağlamaktır. Bunun yanı sıra kendilerine menfaat sağlamak da onların iftiraya başvurmalarını bir sebebidir.

Rasulullah (sav)'ın zamanında yaşanan ifk olayını hatırlayarak münafıkların tutumlarına bir göz atalım.

Rasulullah (sav) seferlere çıkarken eşleri arasında kura çekerd, bu sefer de kur'a Aişe annemize çıkmıştı. Sefer dönüşü Medine'ye yakın bir yerde gece konaklandı. Sabaha karşı ordunun hareket emri verildi. Aişe annemiz ihtiyacını gidermek için ordugâhın dışına çıktı. Geri döndüğünde Yemen boncuğundan yapılmış gerdanlığının düşmüş olduğunu fark etti ve onu aramak için eski yerine döndü.

O dönemde Aişe annemiz çok genç ve hafifti. Onun devenin üzerine bindiğini zanneden görevliler, tahtirevanı deveye yükleyerek hareket ettiler. Aişe annemiz gerdanlığını bulup döndüğünde ordunun gitmiş olduğunu gördü. "Nasıl olsa yokluğumu fark edip geri dönerler." düşüncesiyle örtüsüne bürünüp beklemeye başladı ve orada uyuyakaldı.

Ordunun arkasından gelerek düşürülen veya unutulmuş eşyaları toplamakla görevli olan Safvan bin Muattal, sabah gün ağarırken bir karaltı gördü. Yaklaştığında Aişe annemizi tanıdı. Şaşkınlıkla yüksek sesle "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn (Biz Allah'a aitiz ve O'na döneceğiz)" dedi. Aişe annemiz bu sesle uyandı. Safvan (ranh) tek bir kelime bile konuşmadan devesini çöktürdü. Aişe annemiz deveye bindi, Safvan (ranh) devenin yularından tutarak ögle sıcaklığında orduya yetişti.

Bu durumu gören münafıkların reisi Abdullah bin Übey bin Selûl, Müslümanların şerefini lekelemek ve İslam toplumunda kaos çıkarmak için çok çirkin bir zina iftirası uydurdu. Bu dedikodu, Medine'ye varıldığında münafıklar tarafından sistemli bir şekilde yayıldı.

Müslümanlar içerisinde Hassan bin Sabit, Mistah bin Üsase ve Hamne bint Cahş da bu iftirayı yayanlardandı.

Medine'ye döndüğünde Aişe annemiz ağır bir şekilde hastalandı ve bir ay boyunca yattı. Bu süreçte dedikodulardan tamamen habersizdi. Ancak Rasulullah (sav)'ın kendisine karşı her zamanki sıcaklığını göremeyince bir terslik olduğunu hissetti. İzin isteyerek babası Ebubekir'in evine geçti. Olayı daha sonra Mistah'ın annesinden tevafuken öğrenince derin bir üzüntüye boğuldu, günlerce ağladı.

Rasulullah (sav) şöyle buyurdu;

"Şimdi ailemi itham eden bazı kimseler hakkında bana yol gösterin. Vallahi ben ailem hakkında hiçbir kötülük bilmiyorum ve olacağına da ihtimal vermiyorum. Bir kişiyi itham ettiler ki vallahi onun üzerinde de bir kötülük olacağına ihtimal vermiyorum. O kimse ben olmadan evime girmiş değildir. Hangi savaşa çıkmış isem benimle beraber çıkmıştır."

Bunun üzerine Sad bin Muaz ayağa kalktı ve "Ey Allah'ın Rasulü! Bana izin ver de onların boyunlarını vuralım" dedi. Arkasından Hazrecten bir adam kalktı ve şöyle dedi; "Yanıldın! Allah'a yemin olsun ki eğer o kimseler Evs kabilesinden olsalardı onların boyunlarını uçurmak hoşuna gitmezdi."

Nerede ise Evs ve Hazrec kabilesi mes-cidin içinde birbirlerine girecekti. Bu olaylar bir ay kadar sürdü. Olayların geldiği noktaya dikkat edersek onların yaymış olduğu iftira Müslümanların ayrılmasına, kavgasına, birbirlerine girmesine sebep olacaktı. İşte onların attıkları iftira sıradan bir iftira değildi. Onlar iftiraları ile Müslümanları bölmeyi hedeflemişlerdi.

Bugün de münafıklar iftira etmeye devam etmektedirler. Sosyal medyada ya da toplum içerisinde, insanlar arasında var olan ayrılıkları daha da derinleştirmek için ya da ayrılıklar ortaya çıkarmak için bu ahlaklarına devam etmektedirler.

Münafıkların yaydıkları haberler belki insanlar arasında cinayete dahi sebep olacak şeyler olmasına rağmen onlar bu kötü ahlakı terk etmezler. Çünkü onların nezdinde kendi menfaatleri her şeyden önce gelir. Onlar için asılsız bir haberi söyleyivermek basittir, kolaydır. İnsanların namuslarını lekelemek, onların şeref ve onurları hakkında bir çırpıda konuşmak onlar için sıradan bir olaydır.

Bir Müslümanın böylesi durumlarda takınması gereken tavır ise öncelikle her duyduğunu iletmemesidir. Asılsız haberleri yaymamasıdır. Çünkü kötülüğü yaymak ve çoğaltmak kolay iken, yayılan kötülüğü bertaraf etmek zordur.

YALAN HABER YAYMALARI

Münafıkların yalan söylemeleri ve yalanı yaymalarından maksat Müslümanları korkutmak, iç karışıklığa sebep olmak ve Müslümanlar arası güveni sarsmaktır.

Yalan ile iftira arasında fark vardır. Yalan, olanın zıddı ve tersi olan asılsız haberlerdir. İftira ise kötü, iğrenç olan yalan haberin yaygın hale getirilmesidir.

İftira; Bir kimseye asılsız olarak suç, günah yahut kusur sayılan bir söz, davranış veya nite-lik isnat etmek anlamında kullanılmaktadır.

Yalan ise; Doğruluğun (sıdk) karşıtı, bir konuda gerçeğe aykırı haber veya bilgi vermek, sözün vakiya uygun olmaması diye tanımlanır.

Rabbimiz şöyle buyurmaktadır;

لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ
ثُمَّ لَا يَجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا
مَلْعُونِينَ أَيْنَ مَا تُقِفُوا أَخَذُوا وَقَتْلُوا تَفْتِيلًا

"Andolsun, eğer münafıklar, kalplerinde bir hastalık bulunanlar ve Medine'de kötü haberler yayıp ortalığı karıştıranlar (tuttukları yoldan) vazgeçmezlerse, elbette seni onların üzerine gitmeye teşvik edeceğiz. Onlar da (bundan sonra) orada lânete uğramış kimseler olarak seninle pek az süre komşu kalacaklardır. Nerede bulunurlarsa, yakalanırlar ve yaman bir şekilde öldürülürler."

İbni Kesir (rahimehullah) tefsirinde "Şehirde kötü haber yayanlar" ifadesini açıklarken şöyle der: "Yani onlar düşmanlar geldi, savaş kapıya dayandı" derler. Hâlbuki bu bir yalan ve yaygaradır. Yani münafıklar Müslümanları düşmanların haberleri ile korkutmaya çabalarlar.

¹ (33/Ahzab 60-61)

Müslümanlar da duydukları, gördükleri hatta şahit oldukları bir haberi yaymadan önce durup düşünmelidirler; Acaba söyleyeceğim bu haber Müslümanların birliğine mi hizmet eder yoksa ayrılıklarına mı diye...

Haberler, insanların kalplerine etki eder. İster gerçek olsun isterse asılsız haber olsun durum böyledir. İnsanlar duyup, gördükleri ile birtakım düşüncelere yönelirler. Haberler sevindirici ise moral bulur, üzücü ise karamsar olurlar. Asılsız kötü haberlerle insanlar bilinçli olarak üzüntüye boğulurlar. Bu durum yani moral bozukluğu, karamsarlık ve umutsuzluk hali insanı amelden ve sorumluluklardan uzaklaştırır. Ve topluluk içerisinde kargaşaya neden olur. Bu ise arzu edilen bir durum değildir.

Müslümanlar, münafıklar ile haberleri yayma konusunda aynı tavra sahip olmak için her duyduklarını iletmemelidirler. Önce haberleri araştırmalıdır; yalan olan, teyitsiz haberleri yaymamalıdır. Hatta doğru olan ve Müslümanlara kötü etkisi olacağını düşündükleri haberleri dahi ehil olan kimselere iletmelidirler.

Rabbimiz bu konuda şöyle buyurmaktadır;

وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولَى الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا

“Kendilerine güvenlik (barış) veya korku (savaş) ile ilgili bir haber geldiğinde onu yayarlar. Hâlbuki onu peygambere ve içlerinden yetki sahibi kimselere götürse-lerdi, elbette bunlardan, onu değerlendiri-p sonuç (hüküm) çıkarabilecek nitelikte olanları onu anlayıp bilirlerdi. Allah'ın size lütfu ve merhameti olmasaydı, pek azınız hariç, muhakkak şeytana uyardınız.”²

MÜSLÜMANLARI BÖLMEMEYE ÇALIŞIRLAR

Münafıkların temel görevlerinden birisi Müslümanları zayıflatmaktır. Müslümanları zayıflatmanın en etkili yollarından birisi de onları ihtilafa ve ayrılığa düşürmektir. Münafıklar tarihleri boyunca tüm plan ve desiselerini aslında bu hedefe ulaşmak için ortaya koymuşlardır. Bu, onların temel görevlerindendir.

Şöyle de düşünebiliriz; bu hedef için yalan söylemekte, asılsız haber yaymakta ve iftira etmektedirler. Tüm yaptıkları ile ulaşmaya çalıştıkları şey Müslümanları zayıflatmaktır. Bu gaye ile mescit dahi yapmışlardır.

Münafıklar Müslümanların Medine'de güçlenerek yayılmasından rahatsız oluyor ve bu gelişmeyi önleyemedikleri için hayıflanıyorlardı. Mescidi Nebi'de müslümanların birlik ve beraberlik içerisinde bulunmalarından rahatsızlardı. Rasulullah (sav)'ın çağrısına ve davetine katılan müminlerin sayısının çoğalmasını hüznle seyretmekten başka ellerinden bir şey gelmiyordu. Böylesi bir zamanda içlerinden Vedia bin Amir onları teselli edebilecek bir haber verdi. Vedia'ya cahiliye devrinde Hristiyan olan ve o sırada Suriye'de bulunan Ebu Amir er-Rahib'den bir mektup gelmişti. Ebû Amir münafıkların reisi Abdullah bin Übey bin Selûl'un yakın akrabasıydı.

Müslümanlara karşı hilelerinden dolayı Rasulullah (sav)'ın “Ebu Amir el-Fasık” dediği bir kimse idi. Bu kişi Bedir Gazvesi'ne müşriklerle beraber katılmış, Uhud'da da müşriklerin safında yer almış, Medineli tanıdıklarını tahrik ederek onları yanına çekmek istemişse de başarılı olamamıştı. Daha sonraki savaşlarda Müslümanlara karşı olumsuz tavrını sürdürmüş, Mekke fethedildikten

² (4/Nisa 83)

sonra Taif'e sığınmış, Huneyn (Hevâzin) Gazvesinden ve Taif Seferi'nin ardından burada duramayarak Suriye'ye gitmişti. Giderken de münafıklara işlerini görüşebilecekleri bir mescit yapmaları ve güçlerinin yettiği kadar silah ve mühimmat toplamaları için haber yollamış, kendisinin Bizans makamlarına gidip oradan asker getireceğini ve Muhammed'le ashabını Medine'den çıkaracağını bildirmişti.

Ebu Amir yazmış olduğu mektubunda Bizans valisiyle görüştüğünü, kendileri destek olurlarsa Bizanslıları Medine'yi kuşatmaya ikna edebileceğini söylüyordu. Münafıkların bu konuyu görüşebilmeleri için dikkat çekmeyecek bir mekâna ihtiyaçları vardı. Vedia bu mekânın nasıl yapılacağı konusunda bir öneride bulundu. Bir mescit inşa edip cemaate devam etmeyi kolaylaştırdıkları izlenimi uyandıracaklar, böylece hem Mescidi Nebvi ile Mescidi Kuba cemaati arasında bir tefrika çıkarmış olacaklar, hem de Ebu Amir ile gizlice görüşebilecekleri bir mekâna kavuşmuş olacaklardı. Vedia bin Amir'in teklifinin kabul edilmesinin ardından münafıklar süratle Kuba'da bir mescit yaptılar.

Münafıklar bu kadarı ile de yetinmeyip bu mescide meşruluk kazandırmak için Rasulullah (sav)'i de bu mescide davet etmişlerdi.

Rasulullah (sav), Medine dışında Zûevan denilen yerde Tebük Seferi'nin son hazırlıklarıyla meşgulken münafıklardan beş kişilik bir heyet gelip yağmurlu ve soğuk kış gecelerinde hasta ve özürlü olanların namaz kılması için bir mescit inşa ettiklerini ve kendilerine namaz kıldırarak burayı ibadete açmasını istediler.

Rasulullah (sav) sefere çıkmakta olduğunu, dönüşte orada namaz kıldırabileceğini söyledi. Sefer dönüşü ordusuyla birlikte Zûevan'da konakladığında bazı münafıklar gelecek Rasulullah (sav)'ı mescitlerine götürüp namaz kıldırarak istediler. Bu sırada mescit ve onu yapanların niyetleri hakkındaki ayetler nâzil oldu.

Münafıkların mescit inşa etmelerindeki niyetleri müminlere zarar vermek, hakkı inkâr etmek, müminlerin arasına nifak sokmak ve daha önce Allah ve resulüne karşı savaşmış Ebu Âmir er-Râhib'i beklemek idi. Bunları yapmalarına rağmen niyetlerinin iyilik olduğunu ifade ettiler. Hatta bununla yetinmeyip bir de yemin ettiler.

Nitekim Rasulullah (sav) Medine'ye ulaşınca ve bu ayetler nazil olunca Asım b. Adi el-Aclanî ile Malik bin Duşşüm es-Sâlimî'ye mescidi yıkmaları için emir verdi. Rabbimiz şöyle buyurmaktadır;

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِّمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلِقُنَّ إِنَّا آرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

"Bir de zararlı faaliyetlerde bulunmak, küfre yardım etmek, müminler arasına ayrılık sokmak için ve öteden beri Allah ve Rasulüne karşı savaşanlara üs olsun diye bir mescit yapanlar vardır. Bunlar, "Bizim iyilikten başka hiçbir kastımız yok" diye de mutlaka yemin ederler. Ama Allah şahitlik eder ki bunlar mutlaka yalancıdırler."³

Müslümanları bölmek için yaptıkları girişimlerden birisi de Beni Mustalık gazvesinde meydana gelmiştir. Gazve dönüşü kuyu başında su çekmek için Ensar ve Muhacirlerden iki gencin birbirlerine girmesine ve bunun neticesinde olayların büyüyerek Ensar ve Muhacirin karşı karşıya gelmelerine sebep olmuşlardır. Neyse ki Rasulullah (sav)'ın müdahalesi ile Müslümanların çatışmaları önlenebilmiştir.

Sonuç olarak; Sadece sözler değil, tavırlar ve yapılan işler de Müslümanları bölebilir. Bugün münafıkların bu özelliğini öğrenmemizin biz Müslümanlara olumlu etki etmesi için Müslümanları birleştirecek şeylere hizmet etmemiz, Müslümanları bölecek şeylerden de uzak durmamız gerekmektedir.

³ (9/Tevbe 107)

Rasûlullah (sav)'in Misafiri

Burak Gültepe

Zihninizi ve kalbinizi şu sorularla bir anlığına baş başa bırakın:

- Kendinizin yahut ailenizin zaruri ve acil bir ihtiyacı varken bunu hiçe sayıp başkasının yardımına koşabilir miydiniz? Belki evsiz, belki açsız kalma pahasına bir başkasının derdiyle dertlenmek sizin için mümkün müdür?

- Böyle bir fedakârlık yaptığınızda ailenize ne açıklama yapardınız? Sizi hoş görürler miydi?

Elbette ki insanın kendi darlığını görmezden gelmesi her zaman istenecek bir durum değildir. Ailenin zaruri ihtiyaçlarını karşılamak en başta babanın boyununun borcudur. Dinimiz de insanı gücünün yetmediği şeylerle sorumlu tutmamıştır. Ancak öyle bir an gelir ki; insan kendi ailesinin hakkından, kendi boğazından vazgeçer ve Allah'ın dini ve davası uğruna büyük bir fedakârlık ortaya koyar. Peki, fıtrata âdeta meydan okuyan bu îsâr ahlâkının mükâfatı nedir?

Gelin, bu sorunun cevabını bizzat Efendimizin (sav) huzurunda yaşanan o eşsiz kıssada arayalım:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي مُهْلِكٌ مِنَ الْجُوعِ فَأَرْسَلْ إِلَى أَزْوَاجِهِ فَلَمْ يَجِدْ عِنْدَ أَحَدَاهُنَّ شَيْئًا فَأَرْسَلَ إِلَى أُخْرَى فَلَمْ يَجِدْ عِنْدَهَا شَيْئًا فَقَالَ مَنْ يُضَيِّفُ هَذَا الْمُهْلِكَ فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَاتَى بِهِ فَقَالَ لِامْرَأَتِهِ هَلْ عِنْدِكَ شَيْءٌ قَالَتْ لَا إِلَّا طَعَامَ الصَّبْيَانِ قَالَ فَأَلْهِمَهُمْ بِشَيْءٍ ثُمَّ أَنْهَمَهُمْ فَإِذَا دَخَلَ الْمُهْلِكُ فَاطْفِئِي السِّرَاجَ وَنَحْنُ نَنْظَاهِرُ أَنْ نَأْكُلَ فَفَعَلَتْ فَجَلَسَ الْمُهْلِكُ يَأْكُلُ وَهُمَا يَنْظَاهِرَانِ أَنْهَمَا يَأْكُلَانِ فَاصْبَحَا فَاتَيَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لِأَبِي طَلْحَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَقَدْ عَجَبَ اللَّهُ مِنْ لَيْلَتِكُمَا وَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى هَذِهِ الْآيَةَ وَتُؤَثِّرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Ebû Hureyre (ra) şöyle anlattı: Bir adam Nebî'ye (sav) gelerek "Ey Rasûlullah! Ben açlıktan helak olmak üzereyim" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (sav), hanımlarına haber gönderdi; fakat hiçbirinin yanında (yiyecek) bir şey bulunamadı. Bir diğerine gönderdi, yine onun yanında da bir şey bulunamadı. Sonra: **"Açlıktan helak olmak üzere olan bu adamı kim misafir eder?"** buyurdu. Ebû Talha (ra) "Ben, ey Rasûlullah!" dedi.

Onu alıp evine getirdi ve hanımına "Yanında yiyecek bir şey var mı?" diye sordu. Hanımı: "Hayır, sadece çocukların yiyeceği var" dedi.

Ebû Talha: "Onları bir şeyle oyala, sonra uyut. Açlıktan helak olmak üzere olan misafir içeri girdiğinde kandili söndür; biz de yiyormuş gibi yapalım" dedi.

Hanımı denileni yaptı. Misafir oturup yemeğini yedi, karı-koca ise yiyormuş gibi davrandılar.

Sabah olunca Nebî'nin (sav) yanına geldiler. Nebî, Ebû Talha'ya (ra): **"Bu gece ikinizin yaptığınızdan Allah razı oldu / taaccüp etti (beğendi)"** buyurdu ve Allah Teâlâ şu âyeti indirdi:

"Kendileri zaruret içinde olsalar bile (mümin kardeşlerini) kendi canlarına tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir." (Haşr 9)¹

Şerh:

Âlimlerimiz bu hadis-i şerifi, îsâr ve muvâsât (yardımlaşma/kardeşlik) bölümlerinde zikretmişlerdir.

Îsâr; insanın kendisi de muhtaç olduğu halde elindeki nimeti kardeşine vermesi, onu kendi nefsinin önüne koyabilmesidir. Îsâr, katıksız bir fedakârlığın ve cömertliğin en üst zirvesidir. Muvâsât ise sahip olduğu şeyi başkasıyla paylaşması, ona yardım etmesidir.

¹ (Muttefekun aleyh)

Hadisten çıkartacağımız dersler ise şunlardır;

• **Bizi dünya kesmemeli! Hedef ötelere olmalı! Yani ahiret...** Hadiste dikkatimizi çeken hakikatlerden biri de Rasulullah Efendimizin (sav) evinde sudan başka ikram edecek hiçbir şeyin olmamasıdır.

Meseleyi gözümüzde canlandıralım: Dokuz ayrı hanesi bulunan ve Medine'de kurulan İslam devletinin lideri olan bir Allah Resulü'nün evindeki durum işte buydu... Acaba günümüz liderlerinin ve topluma yön veren kişilerin evleri nasıldır? Yahut hiç mütevazı davranan bir lider gördünüz mü? İstese Rabbi onun için dağları altın yapardı. Ancak Rasulullah (sav), zenginliğin değil, şükür ile sabrın harmanlandığı mütevazı bir hayatı tercih etmişti.

Şayet dünyanın Allah katında bir sivrilineğin kanadı kadar değeri olsaydı şüphesiz O'nun Resulü'nü bunlardan mahrum bırakmazdı. Fakat dünya gelip geçici bir imtihan sahnesidir; geçici olanın değeri ise Hak katında az bir metadır.

"De ki: Dünyanın metal/menfaati azdır. Ahiret ise sakınanlar için daha hayırlıdır."²

• **Sahabenin Edebi.** Hadiste dikkat çeken bir diğer incelik, sahabenin Rasulullah (sav)'e olan derin saygı ve terbiyesidir. Ensar'dan olan o sahabe, eve geldiğinde hanımına "Bizim misafirimize ikram et" dememiş "Resulullah'ın misafirine ikramda bulun" demiştir. Misafiri kendi şahsına değil, Efendimize ait bir emanet olarak görmek, nasıl yüce bir aidiyet ve edep örneğidir!

• **Zorlaştırmadan Davet:** Efendimiz (sav), misafiri ağırlamak için ismiyle birini görevlendirip onu darda bırakmamış, umumi bir teklifte bulunmuştur. Nezaket, muhatabın halini gözetmeyi gerektirir.

• **Asık suratlı kalınacak bir günden korkmak!** Ebu Talha (ra)'ın başardığı büyük îsâr'dır. Kendisi eşi ve çocukları aç yatmışlardır. Derler ki: "Biz sizi Allah rızası için doyuruyoruz. Yoksa sizden ne bir karşılık bekliyoruz ne de bir teşekkür. Çünkü biz o asık suratlı, çatık kaşlı, korkunç ve dehşetli günde Rabbimizin azabından korkarız." (İnsan 9-10)

• **İncelik göstermek yüce ahlâkın göstergesidir!** İnsan, yaptığı iyiliği başkasına hissettirmemeli, misafirini asla minnet altında bırakmamalıdır. Nitekim o sahabe, tabağın boşluğunu veya kendi yemediğini misafiri fark edip mahcup olmasın diye lambayı söndürmüştür. Misafire hissettirmeden ikramda bulunma zarafeti, İbrahim (as)'in o meşhur misafirperverlik ahlâkının en canlı tezahürüdür. **"Hemen gizlice ailesine giderek semiz bir danayı kızartıp getirdi."**³

Gizli hayır işlemekle ilgili bir nükte: İşlediğiniz günahları ve çirkin işleri gizlediğiniz gibi, yaptığınız iyilikleri de gizleyin! Gizli yapılan iyilikler daha ihlâslıdır. Çünkü birinin rızası aranmamıştır. Ama açıktan iyilikler ihlâs süzgecinden geçince ecir olarak karşımıza çıkacaktır. İhlâslı olmayan iyiliklerin Allah katında bir değeri de olmayacaktır.

• İnsanın misafirini ailesine tercih etmesi caizdir. Tabi ki bu sıklıkla değil, nadiren karşılaşılan acil durumlarda olabilir. Çünkü Nebi (sav): **"Önce kendi nefsinle başla ve ona sadaka ver. Bir şey artarsa o da ailenindir"** buyurmuştur.⁴

İsâr konusuyla ilgili bir başka hadis de şöyledir: Sehl b. Sa'd (ra) anlatıyor: Bir kadın, kenarları dokunmuş giyilebilir çizgili bir kumaş (bürde) getirerek "Ey Allah'ın Resulü! Bunu kendi elimle dokudum, size giydirmek için getirdim" dedi.

³ (51/Zâriyat 26)

⁴ (Müslim)

² (4/Nisâ 77)

Rasulullah (sav) de böyle bir elbiseye ihtiyacı vardı. Onu aldı ve belinden aşağısına sararak (izar yapıp) dışarıya yanımıza çıktı. Sahabilerden biri "Ey Allah'ın Rasulü! Bu ne kadar güzelmiş, bunu bana giydirdeniz!" dedi.

Efendimiz (sav) "Peki, olur" buyurdu. Sonra mecliste bir süre oturduktan sonra eve döndü, elbiseyi katlayıp o adama gönderdi.

Sahabiler o adama dönüp: "Hiç de iyi bir şey yapmadın! Allah Resulü'nün ona ihtiyacı olduğunu bildiğin halde istedin. Oysa sen çok iyi bilirsin ki, Allah Resulü kendisinden istenen bir şeyi asla geri çevirmez!" diyerek onu kınadılar. Adam şu cevabı verdi: "Vallahi ben onu giymek için istemedim! Ben onu, öldüğüm gün kendime kefen olsun diye istedim."

Sehl b. Sa'd der ki: "Gerçekten de o elbise, o sahabe vefat ettiğinde onun kefeni oldu."¹⁵

Bu hadisten bize ne dersler çıkar?

- **Mükemmel îsâr örneği:** Rasulullah (sav) elbiseye ihtiyacı varken onu isteyene vererek muhatabını nefesine tercih etmiştir. Çünkü O (sav), insanların en cömertidir.

- **Hediyede ihtiyaç gözet:** Hediye-nin en güzeli, karşı tarafın yarasına merhem olan ve temel ihtiyacını karşılayandır. Kullanılmayacak süs eşyaları değil, darlık anında dokunan hediyeler iz bırakır.

- **Sahabenin ulvi hedefi:** Sahabenin dünyalığa bakışındaki derinliğe bakınız... Bir şey isterken bile hedefleri dünyalık birikim değil, ahireti kazanmaktı. Atı, deveyi cihad için; Efendimizin hırkasını ise kefen yapıp ahirete şeref getirmek için istiyorlardı.

- **Konfor bataklığı ve biz:** Rasulullah (sav) ve ashabının hayatındaki imkânların sadeliği ile bizim bolluk içindeki durumumuzu kıyaslamak zorundayız. Kuş tüyü yataklar ve lüks binekler içinde konforunu kaybetmekten korkanlar asla yol alamazlar; zira büyük davalar ancak zorluğa göğüs gerenlerin omuzlarında yükselir.

- **Ey nefsim! Sözüm önce sana!** Bilesin ki; vermekle mal eksilmez, paylaşmakla rızık daralmaz. Sen elindekini tuttukça onun kölesi olursun; Allah için dağıttıkça ise onun efendisi... Kendi darlığından korkup kardeşine sırt dönmek, dünyayı kalbe yerleştirmenin alametidir. Oysa hakiki mümin; kendi sofrasında açlık varken kardeşinin doyduğu an tebessüm edebilen-dir. Bir de işin fıkhı boyutu var ki, gücümüz nispetince buraya da temas edelim. Îsâr üç kısma ayrılır. 1) Caiz olmayan 2) Mübah ve mekruh olan 3) Mübah olan

1) Caiz olmayan

Bu, dinen yapman farz olan bir hususta başkasını kendine tercih etmendir. Mesela, yanında bir kişinin abdest almasına yetecek su var. O suyu arkadaşına verip senin teyemmüm alman caiz değildir. Çünkü suyun sahibi sensin, teyemmüm yapmak ancak su bulamayan kimse için caiz olur. Dolayısıyla farzlarda ve dini yükümlülüklerde îsâr haramdır. Çünkü bu durum, yapman farz olan bir şeyi yapmama yol açar.

2) Mübah veya mekruh olan îsâr

Bu da müstehab olan durumlarda yapılan îsârdır. Bazı âlimler bunu mekruh görürken, bazıları mübah görmüşlerdir. Ancak belli bir maslahat yoksa bunu yapmamak iyidir.

¹⁵ (Buhari)

Mesela, birinci saftaki yerini başkasına vermen gibi. İlim ehli bunu mekruh görmüşlerdir. Bu, insanın hayır işlemeye fazla rağbetinin olmadığına delalet eder. Hayra rağbeti olmamak da mekruhtur. Çünkü senin hakkın olan (önce gelip oturduysan) faziletli yeri nasıl başkasına bırakırsın! Ancak bir maslahat varsa âlimler bunu istisna tutmuşlardır.

3) Mübah olan îsâr

Yani yeme, içme, uyku gibi ibadet olmayan hususlardır. Arabanı verirsın, evini kullandırır, keçini verirsın. İşte bu durumda arkadaşını/kardeşini kendine tercih edersen bu îsârdan dolayı övgüye layık olursun.

Ensar, Medine'ye geldiklerinde muhacirleri sevgi, saygı ve ikramla karşıladılar. Mallarından paylaştılar, evlerini paylaştılar. Hatta istersen hanımımı boşayayım, iddeti bitince sen evlen dediler. Bu, onların muhacir kardeşlerini ne derece kendi nefislerine tercih ettiklerinin açık bir ifadesidir. Yüce Allah şöyle buyurur:

“Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.”⁶

Bu kalite sahabelerin geneline yayılmıştır ki, çok üstün bir meziyettir. Çünkü insan fıtratı gereği malı sever ve cimridir. **“Onlar yemeğe ihtiyaç ve istekleri olduğu halde onu yoksula, yetime ve esire yedirirler.”⁷**

Aç ve susuz birisinin de nefsinden geçip Allah için bir kardeşini gözetmesi de üstün bir meziyet ve takdire şayandır. Bunun dereceleri vardır, üçe ayırırsak...

1) En Üst Mertebe Şahsen şiddetle muhtaç olduğunuz bir şeyi, kendiniz hiç faydalanmaksızın tamamen kardeşinize teslim etmenizdir. Dışarıda soğukta kaldığınızda elinizdeki tek montu kardeşinize giydirmek veya günlerdir açken önünüzdeki tek ekmeği hiç dokunmadan ona vermek gibi... Yani kendinizin aç veya açıkta kalacağını bile bile o adımı atmanızdır. Bu mertebe, îsârın en zirve noktası ve amelilerin en üstünüdür.

2) Orta Mertebe Şahsi ihtiyacınız devam ettiği halde elinizdeki imkânı kardeşinizle tam yarı yarıya paylaşmanızdır. Mesela aylığınızı veya kısıtlı bir gelirinizi aldığınızda, işsiz ve darda olan kardeşinizin yanına gidip o rızkı ikiye bölerek teslim etmenizdir. Kendinizden tamamen vazgeçmeseniz de onun yükünü kendi sırtınıza ortak etmenizdir ki bu da çok yüce bir îsâr kademesidir.

3) Giriş Mertebesi Kendinizin bizzat ihtiyacı olmayan, bir kenarda duran veya kullanmadığınız imkânları bir kardeşinizin hizmetine sunmanızdır. İhtiyacın olmayıp kardeşine verdiği şeylerdir. Garajda bisikletin var ve kullanmıyorsun. Bunu bir kardeşine verdiğinde yine ecir olmakla birlikte elbette ki ilki veya ikincisi gibi olmayacaktır. Neticede hepsi îsâr kapsamındadır.

Lafta kalmayan fedakârlık!

Medine'ye hicret eden Muhacirler, evlerini barklarını ve daha birçok şeylerini geride bırakıp, tabiri caizse ceketlerini alıp çıkagelmışlerdi. Medineli Ensar ise Mekeli kardeşlerinin bu mağduriyetine karşı evlerini ve gönüllerini sonuna kadar açmış, mallarını onlarla hiç tereddüt etmeden bölüşmüşlerdir.

⁶ (59/Haşr 9)

⁷ (76/İnsan 8)

Bizzat Abdurrahman b. Avf'dan nakledilen rivayette ise şu ifadeler yer verilmiştir: "Biz Medine'ye vardığımızda Rasûlullah (sav) benimle Sa'd b. Rabî arasında kardeşlik tesis etti.

Bunun üzerine Sa'd bana: "Ben Ensar arasında malı en çok olan kimseyim. Malımın yarısını sana vereceğim. Bak iki eşimden hangisini beğenirsen onu boşarım, iddet süresi bitince onunla evlenirsin" dedi.

Ben de ona şöyle karşılık verdim: "Allah malını ve aileni sana mübarek kılsın! Benim bunlara ihtiyacım yoktur. Siz bana ticaretin yapıldığı bir pazarın yolunu gösterin yeter." Sa'd da bana Kaynuka çarşısını tarif etti...¹¹⁸

Burada dikkat çekilmesi gereken hususlar vardır;

• **Sahabelerin birbirlerine olan bağlılığı ve kardeşlik** Rasûlullah'ın (sav) böyle bir infaki telkin etmemesine rağmen Allah rızasını gözeterek din kardeşine malının yarısını vermeye hazır olan Sa'd'ın bu davranışı, Muhacirlere nasıl davranıldığına açık bir örneğidir. Onlar kardeşliğin hakkını veriyorlar, dünyadan önce ahireti istiyorlardı.

• **Samimiyet önemlidir** Sahabiler hiçbir teklifi laf olsun diye veya yarım ağızla yapmazlardı. Bugün toplumumuzda sıkça gördüğümüz; sırf âdet yerini bulsun diye söylenen "Keşke kalsaydınız", "Aç mısınız?", "Bir şeye ihtiyacınız var mı?" türünden samimiyetten yoksun sözlerin aksine, onların teklifleri son derece ciddi ve istekliydi.

• **El açmayan izzet ve hakiki iffet** Diğer tarafta ise Abdurrahman b. Avf'ın (ra) muazzam izzeti vardır. Kendisine sunulan teklifi reddedip "Bana pazarın yolunu gösterin" diyerek alın teriyle ayakta durmayı tercih etmiştir. Muhacir, sırtını kardeşinin cömertliğine dayayıp bedavacılığa kaçmamış; iffetini ve izzetini korumuştur.

• **Allah'ın yardımı yakındır** Allah Rasûlü (sav) Abdurrahman b. Avf (ra) ile karşılaştı. Üzerinde safran izi ve kokusu vardı. Bunun üzerine Allah Rasûlü (sav) bunun sebebini sordular. Abdurrahman b. Avf (ra) de cevaben şöyle dedi: "Bir kadınla evlendim." Allah Rasûlü de (sav) **"Mehir olarak ne verdin?"** diye tekrardan sordular. Abdurrahman b. Avf da (ra) "Ben hurma çekirdeği ağırlığı kadar altını mehir vererek evlendim" dedi.

Bunun üzerine Allah Rasûlü de (sav) **"Allah sana mübarek kılsın. Bir koyun ile de olsa velime/düğün yemeği ver"** diye buyurdu.⁹

Benim Tercihim Sensin Kardeşim!

Huzeyfe el-Adavî anlatıyor: "Yermük Savaşı'nda amcamın oğlunu aramak üzere yaralıların arasında dolaşıyordum. Yanımda biraz su vardı. Onu buldum, can çekiyordu. 'Sana su vereyim mi?' dedim, başıyla 'Evet' dedi. Tam verecekken yakındaki bir başka yaralının ah sesini duydu. Amcamın oğlu, suyu ona götürmemi işaret etti.

O yaralının (Haris b. Hişam) yanına koştum. Suyu vereceğim sırada bir başka yaralının (İkrime b. Ebî Cehil) iniltisi duyuldu. Haris de suyu içmeyip ona götürmemi işaret etti. İkrime'nin yanına vardığımda ise son nefesini vermişti. Hemen Haris'e koştum, o da şehit olmuştu. Amcamın oğluna döndüm, o da rahmete kavuşmuştu. Bir yudum su hepsinin elinde dolandı ama hiçbirine nasip olmadı. Onlar kardeşini kendine tercih ederek şehit oldular..."¹⁰

• İnsan en zayıf anı, can çektiği ve bir yudum suya muhtaç olduğu andır. Bu an bile kendi nefsinin önüne kardeşini koyabilmek, dünyada örneği az bulunacak bir fedakârlık örneğidir.

⁹ (Muttefekun aleyh)

¹⁰ (Hakim, el-Müstedrek)

⁸ (Buhari)

· Bu tablo bize gösteriyor ki; sahabe için kardeşlik, sadece sohbetlerde konuşulan bir kavram değil, icabında canı pahasına yaşanan bir hakikattir.

İşte sahabelerin, İslam dininden anladığı ve yaşadığı buydu. Vallahi okumaya dahi doyum olmuyor. Âdeta insanı, o sahnelerin arasında yaşıyor. Biz, bu güzellikleri özlemle anıyor ve yaşamayı murad ediyoruz.

Asrımızdaki Müslümanların da elbette dine bir yaklaşımı var; ancak aradaki fark maalesef dağlar kadardır. Bizlerin onların bir dirhemine dahi yetişemeyeceği malumdur; ancak onların izini takip etme yolu hiçbir zaman kapanmamıştır.

Rabbimiz bizlere, Rasulullah (sav)'in ve sahabilerin (Allah hepsinden razı olsun) ahlâklarıyla ahlâklanmayı nasip etsin. İzlerinden ihlâsla gitmeyi kolaylaştırsın. Bizleri dünya ve ahiret hayrını elde etmeye muvaffak kılsın! Âmin.

Karanlığı Yaran Sığınak: Felak Suresi

Salih Bađırgan

Felak Suresi, isminden hareketle bir şeyin yarılması, ondan çıkış ve kurtuluş anlamlarını çağrıştırmaktadır. Nitekim Allah Teâlâ tohumu yararak içerisinden bitkiyi çıkardığı gibi, gecenin karanlığını da yararak sabahı ortaya çıkarmıştır. Aynı şekilde kötülüğü de yararak mazlumların ondan kurtulmasını sağlamıştır.

Felak Suresi ve Nas Suresi Muavvize-teyn olarak bilinmektedir. Zira bu iki surenin okunmasıyla her türlü şerden ve yaratılmışların kötülüklerinden Allah'a sığınılır. Surede, Allah Teâlâ'dan —ki O, felakın Rabbi, karanlıkların ve nurun yaratıcısı, her şeyin Rabbi ve sahibidir— kendisinden sığınılan kötülüklerden özellikle dört tanesi zikredilmiştir: Genel olarak yaratılmışların şerri, karanlık çöktüğü zaman gecenin şerri, şeytanlara bağlılık gösteren sihirbazların şerri ve haset ettiği zaman hasetçinin şerri. Ele aldığımız konu çerçevesinde bunlardan çıkarılabilecek birtakım faydaları zikredeceğiz.

“De ki: Felakın Rabbine sığınırım. Yarattığı şeylerin şerrinden, karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden, düğüm-lere üfleyenlerin şerrinden ve haset ettiği zaman hasetçinin şerrinden.”¹

1. “De ki: Felakın Rabbine sığınırım.”

Allah Teâlâ, kâinatta birtakım hadiseler yaratmış ve bunlara şer’î anlamlara işaret eden özellikler vermiştir. O’nun yarattığı sabah, uzun ve koyu bir gecenin ardından gelir. Gece ne kadar uzun sürerse sürsün, mutlaka şafak doğacaktır. Hatta sabah karanlıkların içerisinden çıktığında gökyüzünün görünümü değişir; koyu bir karanlıktan, çevresini aydınlatan parlak bir nura dönüşür.

Burada, hakkın batılı ortadan kaldırmasındaki güce benzeyen temsili bir tablo vardır. Sanki gece batılın, sabah ise hakkın bir görüntüsüdür. Şafağın nuru gecenin karanlığını yarıp ortadan kaldırdığı gibi hak da batılı ortadan kaldırır. İşte bu kâinattaki ilahi düzenin şer’i bir işareti bulunmaktadır. Bâtıl ne kadar güçlenmiş veya yayılmış görünürse görünsün, nihai olarak hak karşısında kalıcı olamayacaktır. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“De ki: Hak geldi, bâtıl yok oldu. Şüphesiz bâtıl, yok olmaya mahkûmdur.”²

Burada ayrıca hakkın gelişindeki güce dair başka bir işaret daha vardır. Hak, batılı yarıp ortadan kaldıran bir güçle gelir. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Bilâkis biz, hakkı batılın başına çarparız da onun işini bitirir; bir de bakarsınız ki bâtıl yok olup gitmiştir. (Allah'a) yakıştırdığınız sıfatlardan dolayı yazıklar olsun size!”³

Bunun aksine, gecenin gündüzün üzerine girişine baktığımızda onun yavaş yavaş gerçekleştiğini görürüz. Gece, kâinatın üzerine giydirdiği ince ve şeffaf siyah bir örtü gibidir; bir örtünün üzerine bir başka örtü gelir ve nihayet gökyüzü kararır, yeryüzü karanlığa bürünür. Allah Teâlâ’nın şu buyruğuna bakınız:

“Geceyi de bir örtü yaptık.”⁴

Dolayısıyla bâtıl, ancak hile, kötülük ve kurnazlıkla galip gelmeye çalışır. Bu sebeple hak ehlinin, kendilerini bütün yaratılmışların şerrinden koruması ve himaye etmesi için Rabbinden ve yaratıcısından yardım istemeleri gerekir.

² (17/İsrâ, 81)

³ (21/Enbiya 18)

⁴ (78/Nebe 10)

¹ (113/Felak 1-5)

Allah Teâlâ önce genel bir ifade kullanmış, ardından ayrıntıya geçmiştir. "Yarattığı şeylerin şerrinden" ifadesi, Allah Teâlâ'nın bu kâinata yarattığı varlıklardan kaynaklanan her türlü şerri, herhangi bir sınırlama olmaksızın kapsamaktadır. Daha sonra bu genel şerden, yeryüzündeki şerrin en güçlü örneklerini temsil eden üç şer özellikle ayrıntılı olarak zikredilmiştir: Gecenin karanlığı, sihir ve haset.

2. "Yarattığı şeylerin şerrinden"

Havle binti Hakim es-Sülemiyye'den şöyle rivayet edilmiştir:

"Rasûlullah'ı (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyururken işittim: **'Kim bir yere konaklar da ardından "Yarattıklarının şerrinden Allah'ın eksiksiz kelimelerine sığınırım" derse oradan ayrılıncaya kadar hiçbir şey ona zarar vermez.'**"⁵

Bu sure, Allah'ın (azze ve celle) her şeyi yarattığını ve Peygamberine bütün kötülüklerden O'na sığınmasını emrettiğini ni açıkça göstermektedir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Yarattığı şeylerin şerrinden..."

Allah Teâlâ Şerri Neden Yarattı?

Gerçek şu ki imtihan, ancak birbirine zıt unsurların bulunduğu bir ortamda gerçekleşebilir. Yani hayır ve şer birbirinin karşıtıdır. Eğer yaratılmış olan yalnızca hayır olsaydı, biz artık imtihan yurdunda değil, karşılığın verildiği yerde, yani cennette olurduk. Oysa cennet bir imtihan yurdu değildir. Böyle bir durumda yaratılıştaki imtihan hikmeti de ortadan kalkardı. Bu sebeple Allah Teâlâ, imtihan yurdu olan dünyada hayır ile şerrin mücadelesinin devam etmesini dilemiştir. Nitekim şöyle buyurur:

"Sizi bir imtihan olarak hayırla da şerle de deniyoruz. Sonunda bize döndürüleceksiniz."

3. "Karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden"

Allah Teâlâ, kendisinden sığınılması gereken kötülükler arasında özellikle gece çöktüğündeki gecenin şerrini zikretmiştir. Çünkü gece, bâtılın gelişip serpiildiği, hareketlendiği ve adeta kendisini gösterdiği bir ortamdır. Nitekim eğlence, kumar ve içki meclislerinin çoğu gece kurulmaktadır. Aynı şekilde hırsızlar ve azılı suçlular da işledikleri çirkin fiilleri gizlemek amacıyla genellikle suçlarını gece işlemektedirler.

Şeytanlar da gecenin başlangıcından itibaren ortaya çıkarlar. Bunlar ister insanlardan ister cinlerden olsun. Aynı şekilde fareler ve zararlı hayvanlar da çoğunlukla gece ortaya çıkarlar.

Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Güneş batıp gece karanlığı bastığında, yahut akşamladığınız zaman, çocuklarınızı dışarı çıkmaktan men ediniz. Çünkü, şeytanlar o sırada etrafa dağılırlar, faaliyete geçerler. Geceden bir saat/biraz zaman geçtikten sonra çocukların eve gelmelerini sağlayın ve kapıları kapatın/kilitleyin ve Allah'ın adını anın. Çünkü, şeytan kapalı bir kapıyı açmaz. Su kırıbalarının ağzını bağlayın ve Allah'ın adını anın. Yiyecek kaplarınızı -küçük bir örtüyle de olsa örtün ve Allah'ın adını zikredin. Ve çıralarınızı/lambalarınızı söndürün."⁶

Bu sebeple müminin, gece çöktüğünde daha dikkatli olması ve ortaya çıkabilecek kötülüklerle karşı tedbir alması gerekir. Âyet de gecenin girişindeki şerre dikkat çekerek bu hususa işaret etmektedir.

⁵ (Müslim)

⁶ (Buhari)

"Gündüzü de geçim zamanı kıldık."⁷

Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) geceleyin gereksiz yere konuşmayı ve uzun süre insanlarla bir arada bulunmayı hoş karşılamamıştır. Dolayısıyla Müslümanın geceleyin kapısını kapatması ve bu vakitte insanlarla gereksiz şekilde iç içe olmaktan uzak durması; gecesini ibadet, ilim müta-laası, ailesiyle ilgilenme ve onlarla hoş vakit geçirme gibi geceye uygun işlere ayırması daha güzel ve yerinde olacaktır.

4. "Düğümlere üfleyenlerin şerrinden"

Allah Teâlâ, kendisinden sığınılması gereken kötülükler arasında "dügümlere üfleyenlerin şerrini" de özellikle zikretmiştir. Burada özellikle kötü niyetli kimselerin baş-vurduğu en güçlü sihir yöntemlerine işaret edilmektedir. Genel olarak "üflemek", hayra veya şerre yönelik bir kararlılığı ifade eder. Nitekim Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz Rûhu'l-Kudüs (Cebrail) kalbime şunu üfledi: Hiçbir nefis, rızkını ve ecelini tamamen tüketmedikçe ölmeyecektir. O halde Allah'tan korkun, rızkınızı meşru ve güzel bir yoldan arayın."⁸

Âyette geçen üflemeye gelince, bu ifade sihirbazın kötülüğünü gerçekleştirmeye konusundaki güçlü azmini anlatan bir kinayedir. Sihirbaz, tükürüğüyle üfleyerek düğümler atar.

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Şöyle dedi: 'Benden üstün kıldığın şu kimseyi gördün mü? Andolsun, eğer beni kıyamet gününe kadar ertelersen onun soyunu, pek azı hariç mutlaka azdırıp peşimden sürükleyeceğim."⁹

Sihirbaz, insan üzerinde hâkimiyet kurabilmek amacıyla şeytana bağlılık ve itaat yemini eder. Bu sebeple sihir, özellikle gecenin karanlığında ortaya çıkan en tehlikeli kötülüklerden biridir. Çünkü insanın zihnini etkileyerek gerçekte olmayan şeyleri varmış gibi göstermektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Dedi ki: Hayır, siz atın! Sonra hemen (ne görsün), sihirlerinden dolayı, onların ipleri ve asaları kendisine gerçekten koşuyormuş gibi göründü. Bunun üzerine Mûsâ içinde bir korku hissetti. 'Korkma! Şüphesiz üstün gelecek olan sensin' dedik."¹⁰

Böylece insanın kendi nefsi üzerindeki başka bir nefsin hâkimiyeti, şerrin en tehlikeli biçimlerinden biri olmuştur. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Kulumuz Eyyûb'u da an. Hani Rab-bine 'Şüphesiz şeytan bana sıkıntı ve azap dokundurdu' diye seslenmişti."¹¹

Bu nedenle Allah Teâlâ'nın sihirden korunmak için kendisine sığınılmasını özellikle zikretmesi son derece anlamlıdır.

Düğümlere üflemek aynı zamanda şeytana bağlılığın ve onun adına verilen sözün bir tür yeminle pekiştirilmesi anlamına gelir. Bu, şeytanın Allah Teâlâ'ya karşı ettiği yemini de hatırlatmaktadır:

"İblîs, 'Senin izzetine yemin olsun ki onların hepsini mutlaka saptıracağım. Ancak içlerinden ihlâsa erdirilmiş kulların hariç' dedi."¹²

Sihir o derece etkili bir kötülük olarak zikredilmiştir ki Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) üzerinde dahi etkisi görülmüş, daha önce Allah'ın nebisi Mûsâ'nın başına geldiği gibi, kendisine gerçekte olmayan bir

⁷ (78/Nebe 11)

⁸ (İbn-i Mace)

⁹ (17/İsrâ 62)

¹⁰ (20/Tâhâ 66-68)

¹¹ (38/Sâd, 41)

¹² (38/Sâd, 82-83)

şeyi olmuş gibi hissettirmiştir. Bunda herhangi bir çelişki yoktur. Çünkü Peygamber Efendimiz'in günahlardan korunmuş olması, onun bir insan olarak hastalanmasına ve sihirden etkilenmesine engel değildir. Zira onun beşer oluşunda, en zor ve sıkıntılı durumlarda dahi ümmetinin kendisini örnek alabilmesi bakımından önemli bir hikmet vardır. Allah Teâlâ, böyle bir sıkıntıya karşı okunacak bir korunma ve şifa vesilesi olarak Muavvizeteyn'i indirmiştir.

Âişe (radiyallahu anha)'dan rivayet edildiğine göre Zurayk oğulları Yahudilerinden Lebid bin A'sam adında bir yahudi, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e sihir yaptı. Bundan dolayı Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bazı işleri yapmadığı halde o iş kendisine yapıyormuş gibi geliyordu. Nihayet bir gün yada bir gece Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) dua etti. Sonra tekrar dua etti, sonra tekrar dua etti."

Sonra bana: "Ey Âişe! Kendisinden fetva istediğim şey hakkında Allah bana fetva verdi. Bana iki kişi Cebrâil ile Mikâil geldi. Biri başımın ucuna ve diğeri de ayak ucuma oturdu. Baş ucumda olan, ayak ucumda olana ya da ayak ucumda olan, baş ucunda olana: "Bu kimsenin rahatsızlığı nedir?" diye sordu. O da "Büyülenmiştir" dedi. Öteki: Onu kim büyüledi?" dedi. Diğeri: "Lebid bin A'sam" diye cevap verdi. Öteki: "Bu büyü, hangi şeyle yapılmıştır?" dedi. Diğeri: "Bir tarak, saç döküntüsü ve erkek hurma tomurcuğu ile yapılmıştır" diye cevap verdi. Öteki: "Bu büyü, nerededir?" diye sordu. Diğeri: "Zervan kuyusunda" diye cevap verdi.

Âişe (rha) demiş ki: "Daha sonra Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) sahabelerinden bazı kimselerle birlikte oraya gitti. Sonra bana: "Ey Âişe! Vallahi, kuyunun suyu kına ıslatılmış su gibi kırmızımtırak, hurması da şeytanları başları gibi idi" buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Rasulü! O büyüü (çıkarp) yakmadın mı!" dedim. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem): **"Hayır, yakmadım! Allah bana şifa verdi. O büyüü çıkarmak suretiyle sihrin kötülüğünün insanlar arasında yayılmasını istemedim. Kuyunun kapatılmasını emrettim. Kuyu da kapatıldı"**¹³ buyurdu."

Bu hadiste dikkat çeken husus, Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Âişe'nin (radiyallahu anha) önerdiği gibi sihrî kuyudan çıkararak çözmemiş olmasıdır. Aksine Allah'a sığınmış, O'na yönelmiş ve zikirlerle korunmuştur. Nitekim Muavvizeteyn'i okuyarak Allah'a sığınması, Allah'ın izniyle kendisine isabet eden bu hastalık ve sihirden kurtulmasına vesile olmuştur.

Şeytanın, insan Rabbini zikretmekten gafil olduğunda ona zarar vermeye çalıştığı bildirilmiştir. Özellikle uyku hâlinde insanın gaflete ve şeytanın vesveselerine daha açık hâle gelmesi sebebiyle uyku öncesinde zikir ve ibadetlerle Allah'a sığınmak teşvik edilmiştir. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Şeytan, sizden biriniz uyuduğu zaman ensesine üç düğüm atar. Her düğümü atarken, düğüm attığı yere vurarak üzerine uzun bir gece var, yat, uyu der. Eğer kişi uyanır da Allah'ı zikrederse bir düğüm çözülür. Abdest alırsa bir düğüm daha çözülür. Namaz kılsa bir düğüm daha çözülür. Böylece sabaha dinç ve gönlü huzurlu olarak çıkar. Aksi halde gönlü huzursuz ve tembel olarak sabahlar."¹⁴

¹³ (Buhari; Müslim)

¹⁴ (Buhari; Müslim)

Soru-Cevap Köşesi

Hüseyin Oral

Bir kimse kendi kendine rukye yapabilir mi?

Cevap: Hamd, yalnızca Allah'adır.

Müslümanın kendisine rukye yapmasının bir sakıncası yoktur. Bu onun için mubah hatta güzel bir sünnettir. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve selem) kendisine rukye yapmış, ashabından bazıları da kendilerine rukye yapmışlardır.

Âişe (radiyallahu anha)'dan rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve selem) hastalığa yakalandığı zaman, kendi üzerine İhlas, Felak ve Nas sûrelerini (Muavvizât'ı) okur ve üflerdi. Sancısı (ağrısı) arttığı zaman ise ben onun üzerine okurdum. Bereket ümit ederek eliyle de onun vücudunu meshederdim."¹

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bu ümmetten hesapsız ve azapsız olarak cennete girecek yetmiş bin kişinin özellikleri hakkında şöyle buyurmuştur: "Onlar rukye yapmazlar, başkasından kendilerine rukye yapmalarını istemezler, uğursuzluğa inanmazlar ve yalnızca Rablerine tevekkül ederler (dayanırlar)."²

Hadiste geçen لَا يَرْفُونَ rukye yapmazlar lafzı, hadisi rivâyet eden sahâbînin sözüdür. Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bunu söylememiştir. Bunun içindir ki Buhârî, bu hadisi rivâyet etmiş (hadis no 5420) fakat orada bu lafzı zikretmemiştir.

Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

"Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) hesapsız ve azapsız olarak cennete girecek kimseleri methederek onların kimseden kendilerine rukye yapmalarını istemediklerini belirtmiştir. Oysa rukye duâ cinsindendir. Ama bununla birlikte onlar hiç kimseden bunu istemezler. Hadiste لَا يَرْفُونَ rukye yapmazlar" lafzı geçmektedir ki

¹ Buhârî, Müslim.

² Müslim.

bu söz, yanlıştır. Çünkü onların kendilerine ve başkalarına rukye yapmaları güzel bir davranıştır. Nitekim Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) hem kendisine, hem de başkasına rukye yapardı, fakat başkasından kendisine rukye yapmasını istememiştir. Çünkü kendisine ve başkasına yaptığı rukye, kendisine ve başkasına duâ etmesi cinsindendir. Zaten bu da kendisinin emrolunduğu bir davranıştı. Zirâ Allah Teâlâ'nın Âdem, İbrahim ve Musa (aleyhumusse-lam) gibi peygamberlerin kıssalarında zikrettiği gibi bütün peygamberler Allah Teâlâ'ya niyaz etmişler ve O'na yalvarıp yakarmışlar.”³

İbn Kayyım (Allah ona rahmet etsin) bu konuda şöyle demiştir: "rukye yapmazlar" lafzı, diğer lafızların arasında gelmiştir ki bu, bazı râviler tarafından yapılan bir yanlıştır.”⁴

Rukye, müminin ona devam etmesi gereken en büyük ve en önemli ilaçlardan birisidir. Müslümanın, kendisine veya başkasına rukye yaparken söylemesi meşru olan dualar pek çoktur. Bu duaların en büyüğü; Fatiha, İhlas, Felak ve Nas sureleridir.

Ebu Saîd el-Hudrî'den (Allah ondan razı olsun) rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

“Bir grup sahâbî çıktıkları yolculukta Arap kabilelerinin birinin yanından geçerlerken onlardan kendilerini misafir etmelerini istediler. Fakat kabile onları misafir etmedi. Bir ara kabile reisini bir akrep soktu. Kabilenin fertleri onu tedavi etmek için her yola başvurdular ama hiçbir sonuç alamadılar. Aralarından birisi “Şu konaklayan insanlara gidip de sorsanız, belki onlardan birisinin yanında fayda verecek bir şey vardır” dedi.

Bunun üzerine yanlarına gittiler ve “Ey topluluk! Efendimizi akrep soktu. Her yola başvurduk ama ona hiç bir şey fayda vermedi. Sizden herhangi birinizde efendimize fayda verecek bir şey var mı?” dediler.

³ Mecmûu'l-Fetâvâ; c: 1, s: 182.

⁴ Hâdi'l-Ervâh, c: 1, s: 89.

Bir sahâbi “Evet, Allah'a yemin ederim ki ben rukye (Kur'an ile tedavi) yapabilirim. Ancak biz sizden bizi misafir etmenizi istedik, fakat siz bizi misafir etmediniz. Bize bir karşılık belirlemediğiniz sürece size rukye yapmam” dedi.

Sonunda onlarla bir koyun sürüsü üzerinde anlaştılar. Sahâbî kabile reisine gidip Fâtiha sûresini okuyup adamın üzerine üflemeğe başladı. Adam, devenin bağından çözülüşü gibi çözülüp sanki hiçbir şey olmamış gibi birden hızla yürümeye başladı. Bunun üzerine kabile fertleri, üzerinde anlaşılan koyun sürüsünü (30 tane koyunu) onlara verdiler.

Sahâbeden bazıları birbirlerine “Sürüyü aranızda paylaşın” dediler. Fakat rukye yapan sahâbî (Ebu Saîd el-Hudrî) “Hayır Rasulullah (sallallahu aleyhi ve selem)'in yanına gidip olup biteni ona anlatınca ya kadar paylaşmayın, bakalım bize ne buyuracak?” dedi. Bunun üzerine Rasulullah (sallallahu aleyhi ve selem)'in yanına gidip olup bitenleri anlattılar.

Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) “Onun (Fatiha Suresi'nin) rukye olduğunu nereden bildin?” buyurdu. Sonra;

- İyi yapmışsınız (onu alın ve) aranızda paylaşın, bana da bir pay ayırın, buyurdu. Ardından Rasulullah (sallallahu aleyhi ve selem) gülümsedi.”⁵

Âişe (radıyallahu anha)'dan rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir: “Rasulullah (sallallahu aleyhi ve selem) hastalığa yakalandığı zaman, kendi üzerine İhlas, Felak ve Nas sûrelerini (Muavvizât'ı) okur ve üfürürdü. Sancısı (ağrısı) arttığı zaman ise ben onun üzerine okurdum. Bereket ümit ederek eliyle de onun vücudunu meshederdim.”⁶

Hadiste geçen يَنْفُثُ lafzı, içerisinde tükürük olmadan hafifçe üfürmektir. Bazı âlimler, içerisinde hafif tükürükle üfürmektir, demişlerdir.

⁵ Buhârî, Müslim.

⁶ Buhârî, Müslim.

Rukye ile ilgili olarak Sünnette gelen dualardan bazıları da şöyledir:

Osman b. Ebi'l-Âs-tan (Allah ondan razı olsun) rivâyet olunduğuna göre, o Rasulullah (sallallahu aleyhi ve selem)'e gelerek müslüman olduğundan beri bedeninde hissettiği sancıyı ona şikâyet edince ona şöyle buyurmuştur:

"Sağ elini, vücudunun ağrıyan yerine koy ve üç defa: Bismillah, yedi defa da şöyle de: Çektiğim sancının ve sakındığım (ağrının) şerrinden Allah'ın izzet ve kudretine sığınırım."⁷

Tirmizî'nin rivâyetinde ise şu fazlalık vardır: "(Osman b. Ebi'l Âs) dedi ki: Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in dediğini yaptım, Allah bendeki sancıyı (ağrıyı) giderdi. Ben de hâlâ âileme ve başkalarına böyle yapmalarını emrediyorum."

Abdullah b. Abbas'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

"Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Hasan ve Hüseyin'e rukye yapar ve şöyle buyururdu: Babanız İbrahim -aleyhisselâm- oğulları İsmail ve İshak'a rukye yapar ve şöyle duâ ederdi: Her şeytanın, her zehirli hayvanın ve nazar eden her gözün şerrinden, Allah'ın noksansız sözlerine (isimlerine, sıfatlarına ve Kur'an âyetlerine) sığınırım."⁸

Sakalı kazımanın ve kısaltmanın hükmü nedir?

Cevap: Hamd, yalnızca Allah'adır

İbni Ömer (radiyallahu anhumâ) hadisinde Nebi (sallallahu aleyhi ve selem)'in şöyle buyurduğu sabit olmuştur: "Bıyıkları kısaltın ve sakalları saliverin. Müşriklere muhalefet edin"

Bu hadisin sahîhliği üzerine ittifak edilmiştir. Buhârî, Sahîh'inde şu lafızla rivâyet etmiştir: "Bıyıkları kısaltın ve sakalı çoğaltın. Müşriklere muhalefet edin."

⁷ Müslim.

⁸ Buhârî.

Sahîh-i Müslim'de Ebu Hurayra (radiyallahu anh)'dan, o da Nebî (sallallâhu aleyhi ve selem)'den şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir: "Bıyıkları kesin ve sakalı salıverin. Mecûsîlere muhalefet edin."

Zikredilen hadislerdeki lafızlar, sakala dokunmadan olduğu hâl üzere bırakmanın ve onu salıvermenin vacipliğini, kesmenin ve kısaltmanın ise haramlığını gerektirir. Çünkü aksine delâlet eden bir şey vârid olmadığı sürece, emirlerde asıl olan vaciplik, nehiylerde asıl olan ise haramlıktır. İlim ehli yanında kabul gören budur.

Allah subhânehû ve te'âlâ şöyle buyurmuştur:

"Rasûl size neyi verdiyse onu alın ve neyi yasakladıysa ondan uzak durun. Allah'tan korunup sakının. Muhakkak ki Allah'ın azabı çok şiddetlidir." (Haşr, 7)

Ve yine şöyle buyurmaktadır:

"Onun (Rasûlun) emrine muhalefet edenler, kendilerine bir fitne isâbet etmesinden veya elem verici bir azaba uğramaktan sakınsınlar." (Nûr, 63)

İmam Ahmed dedi ki: "Buradaki fitne, şirktir. Belki de o kimse, Nebi (sallallahu aleyhi ve selem)'in sözlerinden bazısını reddettiğinde kalbine sapkınlıktan bir şey düşer de helâk olur." Bu ve benzeri hadislerdeki emirlerin mustehablık ifade ettiğine dair açık bir karine yoktur.

Tirmîzî'nin Ebu Hureyre (radiyallahu anh)'dan rivâyet ettiği "Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in sakalının eninden ve boyundan aldığına dâir" hadise gelince; bu hadis, ilim ehli yanında batıl bir hadistir. Çünkü isnadında 'Ömer ibni Harun el-Belhî olarak isimlendirilen bir adam vardır ve yalancılık ile itham olunmuştur. Üstelik Sahîh hadislerle de muhalefetinin yanı sıra bu hadîsi rivâyet etmede, hadis ravileri arasında tek kalmıştır.

Böylece, bu hadîsi ilim ehlinin zayıf ve şaz hadislerden biri olarak değerlendirdiği anlaşılır. Sahih sünnete muhalefette, bu hadise itibar edip onunla hüccet getirmek câiz olmaz.

Şüphe yok ki tıraş etmek, günah olması açısından daha şiddetlidir. Çünkü bu, sakalı tümüyle kazıyıp yok etmek, münker olan bir işte aşırıya gitmek ve kadınlara benzemektir. Kısaltılmasına ve azaltılması sahih hadislerle muhaliftir. Ancak sakalı tümüyle kazı-maktan daha aşağı derecededir.

Çünkü sakalın hükmü hususunda ilim ehli arasındaki hilaf, "Sakalı salıvermek mi vaciptir yoksa -bir kabzaya kadar- kısaltmak câiz midir?" meselesindedir. Sakalın tıraş edilmesine gelince; buna cevaz veren ilim ehlinden hiç kimseyi bilmiyorum.

Erkeğin ve kadının saçlarını siyaha boyaması caiz midir?

Cevap: Saç boyama meselesi, genel olarak şu iki hadis üzerine bina edilip hüküm verilmektedir.

Birinci Hadis: Mekke'nin fethi günü, Ebu Bekir (radiyallahu anh)'ın yaşlı babası Ebu Kuhafe'nin saçlarının beyazlaştığını gören Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Bu beyaz saçın rengini değiştirin ve siyahtan sakının!"⁹

İkinci hadis: İbni Abbas (radiyallahu anh) şöyle dedi: "Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) 'Ahir zamanda öyle bir topluluk olacak ki güvercin göğsü gibi sakallarını ve saçlarını siyaha boyayacaklar. Onlar cennetin kokusunu duyamazlar' buyurdu."¹⁰

Bu iki hadis konusunda âlimler ihtilaf etmişlerdir. İhtilaflarının sebebi hadislerin sened yönüyle ve metin yönüyle tartışılır olmasından kaynaklanmaktadır. Diyebiliriz ki; Birinci hadiste yer alan "ve siyahtan sakının" cümlesini merfu olmadığı, hadise daha sonra konulan bir cümle olduğu bir kısım tahkiki ehli hadis tarafından söylenmektedir.

⁹ Ebu Davud, Tereccül, 18; Ahmed b. Hanbel, 1, 165, 356, 2, 261, 499, 3, 160, 322.

¹⁰ Ebu Davud (4212) Ahmed (1/273)

Diğer hadiste de aynı şekilde ahir zamanla ilgili olması, bir kavmin cehenneme girme sebebi değil de sadece bir vasfı olması gibi illetlerden dolayı caiz olduğu kanaatine varan âlimler olmuştur.

Diğer yönden hadislerde yer alan bu cümleleri sahih görenler bunun caiz olmadığını söylemişlerdir.

Aynı şekilde caiz olmadığı konusunda ittifak ederken yasaklılığının delaletinin haramlık mı yoksa kerahet mi olduğu konusunda da ihtilaf edilmiştir. Yasak görenlerden bazıları haram, bazıları da mekruh demişlerdir.

Öte yandan bu konuda ittifak edilen bazı meseleler vardır. Bunlar:

1- Kâfirleri korkutmak için Müslümanların saçlarını siyaha boyamaları caizdir.

2- Erkek olsun kadın olsun düşmana karşı tarafa genç görünecek kandırmak için siyaha boyaması haramdır.

3- Kâfirlere benzemek için siyaha boyamak haramdır.

4- Kadının vefat nedeniyle iddet bekleme döneminde saçını siyaha boyaması haramdır.

5- Vücuda zarar vermesi yahut hamile kadının çocuğuna zarar vermesi durumunda haramdır.

6- Siyahın dışında başka bir renk ile kadın olsun erkek olsun saçını boyaması caizdir. Hatta siyaha yakın olan renkler de böyledir.

7- Saçı siyaha boyamak caizdir diyenler; bazı sahabe ve tabiinin saçlarını siyaha boyamalarını delil göstermişlerdir. Hasan ve Hüseyin'in ve başka sahabe ve tabiinin saçlarını siyaha boyadıklarına dair sahih ve zayıf rivayetler vardır.

8- Saç, kına olsun yahut zararlı olmaması ve su geçirmesi gibi özellikler taşıması şartıyla herhangi bir boya ile boyanabilir.

9- Renk olarak siyahın dışında istediği renkle kişi saçını boyayabilir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki: Erkek olsun kadın olsun ihtiyat olarak saçını siyaha boyamaması en güzelidir. Bu meselenin takva ve ihtiyat yönüdür. Hüküm yönü ise mekruh olmasıdır. Bu mekruhluğun tahrimliği yahut tenzihliği ise -Allah en doğrusunu bilir- kişilerden kişilere neden yaptığına göre değişebilir. Mesela; kadının kocasına karşı saçını siyaha boyayarak süslenmesinin keraheti yoktur; Zira yasak illeti olan kandırma gibi bir durum söz konusu değildir. Fakat bekâr erkek yahut kadının boyamasında kandırma olabileceği göz önünde bulundurularak ve hadislerde yer alan nehiylere dayanarak mekruh olduğu söylenebilir. (Allah en doğrusunu bilendir.)

İmparatorlukların Mezarlığı: Afganistan

Burak Özdiken

تکوا
Takva

Eylül 2026
68. Sayı

takvadergisi.org

Asya'nın kalbinde yer alan Afganistan, Doğu ile Batı'yı, Orta Asya'nın steplerini Güney Asya'nın bereketli ovalarına bağlayan sarp dağların ve kritik geçitlerin (özellikle Hindukuş Dağları ve Hayber Geçidi) merkezindedir. Tarih boyunca "Asya'nın kalbi" ve "İmparatorlukların mezarlığı" olarak anılan bu coğrafya, yalnızca bir toprak parçası değil, küresel güçlerin rekabet ettiği en sert jeopolitik bölgedir.

Büyük İskender'in Makedon ordularından Pers Ahamenişlerine, Gazneli Mahmud'un ihtişamlı saraylarından Babür Şah'ın Hint seferlerine kadar pek çok medeniyetin izini taşıyan bu topraklar, bugün de uluslararası politikanın en karmaşık meselelerinden birini teşkil etmektedir. Bu yazımızda; antik kervan yollarından 19. yüzyılın emperyal satrancına, Sovyet işgalinin yıkıcı fırtınalarından 21. yüzyılın Amerikan müdahalesine ve günümüzdeki Taliban rejimine kadar Afganistan'ın çok katmanlı tarihini derinlemesine ele alıyoruz.

Antik Çağlar, Helenizm ve Budizm'in Altın Çağı

Afganistan coğrafyası, yazılı tarihin en eski dönemlerinden itibaren büyük imparatorlukların etki alanı içinde yer almıştır. MÖ 6. yüzyılda Pers (Ahameniş) İmparatorluğu'nun doğu eyaletleri arasında bulunan bölge, MÖ 330 yılında Büyük İskender'in seferiyle Helenistik kültürle tanışmıştır. İskender'in kurduğu İskenderiye (bugünkü Kandahar ve Herat çevreleri) şehirleri, Grek-Baktriya Krallığı ile Doğu kültürünün harmanlandığı merkezler haline gelmiştir.

MÖ 2. yüzyıldan MS 3. yüzyıla kadar bölgeye hakim olan Kuşan İmparatorluğu döneminde, Afganistan bir dünya ticaret ve din merkezi olmuştur. İpek Yolu'nun kavşağındaki bu topraklar, Budizm'in Hindistan'dan Çin'e ve Orta Asya'ya yayılmasında ana köprü görevi üstlenmiştir. Bamyan Vadisi'nde kayalara oyulan devasa Buddha heykelleri, bu dönemin sanat ve inanç ihtişamının nesiller boyu tanığı olmuştur. Bu heykeller 2001 yılında Taliban tarafından yıkılmıştır.

İslamiyet'in Kabulü ve Büyük Türk-İslam İmparatorlukları

İslam ordularının 7. yüzyıldan itibaren Horasan ve Seistan bölgelerine akınları başlasa da, bölgenin yerli halklarının İslamiyet'i kitlesel ve kalıcı olarak benimsemesi 9. ve 10. yüzyıllarda Türk-İslam haneları sayesinde gerçekleşmiştir.

Gazne Devleti (963–1187)

Alptekin tarafından kurulan ve en parlak dönemini Sultan Mahmud ile yaşayan Gazne, İslam dünyasının bilim, sanat ve edebiyat başkentlerinden biri haline gelmiştir. Şehnâme yazarı Firdevsî, ünlü filozof ve hekim İbn Sina, tarihin en büyük alimlerinden Birûnî bu coğrafyanın sunduğu imkânlarla eserler vermiştir.

Gurlular ve Timurîler

Gaznelilerin ardından bölgeye hakim olan Gurlular, Hint-İslam mimarisinin ilk örneklerini bırakmıştır. 14. yüzyılın sonlarında ise Timur İmparatorluğu ile Herat, İslam Rönesansı olarak adlandırılan dönemin mimari, minyatür ve hat sanatında zirve noktasına ulaşmıştır. Hüseyin Baykara döneminde Herat, Şark'ın Floransa şehri konumuna gelmiştir.

Timur'un soyundan gelen Babür Şah, Kabil'i üs olarak kullanarak Hindistan'a inmiş ve Delhi merkezli muazzam Babür İmparatorluğu'nu kurmuştur. Babür'ün anıları (Babürname), dönemin Afgan coğrafyasının sosyal ve coğrafi yapısını anlamak için eşsiz bir kaynaktır.

Modern Devletin Kuruluşu ve "Büyük Oyun" (18. ve 19. Yüzyıllar)

Bugünkü modern Afgan ulus-devletinin temelleri, parçalanmış kabileleri bir araya getiren Ahmed Şah Dürrani tarafından 1747 yılında atılmıştır. Peştun kabilelerinin birliğine dayanan Dürrani İmparatorluğu, kısa sürede Hindistan'dan İran sınırlarına kadar uzanan geniş bir alanda söz sahibi olmuştur.

Ancak 19. yüzyıla girerken dünya jeopolitiği dramatik bir değişim geçirmiş; Britanya İmparatorluğu'nun Hindistan sömürgesini koruma refleksi ile Çarlık Rusya'nın sıcak denizlere inme politikası Afganistan'ı "Büyük Oyun" (The Great Game) adı verilen gizli ve açık bir istihbarat/askeri savaşın tam ortasına itmiştir.

Birinci (1839–1842) ve İkinci (1878–1880) İngiliz-Afgan Savaşları

İngilizler, Rus etkisini kırmak için Afganistan'ı doğrudan işgal etmeye kalkışmıştır. Ancak yerel kabilelerin zorlu coğrafyayı kendi lehlerine kullanan gerilla taktikleri, İngiliz ordularına tarihlerinin en ağır ve utanç verici bozgunlarını yaşatmıştır (özellikle 1842'deki Gandamak bozgununda 16 bin kişilik İngiliz ordusundan sadece tek bir kişinin sağ kurtulması tarihe geçmiştir).

İngilizler, Afganistan'ı doğrudan yönetmeyeceklerini anlayınca, ülkeyi bir tampon bölge olarak bırakmış ve bugün dahi Pakistan ile Afganistan arasında çözülmemeyen bir sınır sorunu olan Durand Hattı'nı dayatmışlardır. Peştun coğrafyasını ortadan ikiye bölen bu çizgi, günümüz sınır anlaşmazlıklarının temelidir.

20. Yüzyıl: Reformlar, Krallık Dönemi ve Sovyet Çıkmazı

1919 yılında Üçüncü İngiliz-Afgan Savaşı'nın ardından Kral Emanullah Han liderliğinde Afganistan, dış ilişkilerinde tam bağımsızlığını elde etmiştir. Emanullah Han, Türkiye'deki Kurtuluş Savaşı ve erken Cumhuriyet reformlarından derinlemesine etkilenerek ülkede modernleşme hamleleri başlatmıştır.

Reformlar ve Kabile Direnişi

Emanullah Han; zorunlu eğitimi, kadınların peçesiz kamusal alana çıkmasını, Batı tarzı kıyafetleri ve merkezi vergi sistemini hayata geçirmek istemişti. Ancak henüz altyapısı oluşmamış bu radikal değişim, muhafazakâr

kabile liderlerinin ve din adamlarının sert ayaklanmalarına yol açmış, kral tahttan çekilmek zorunda kalmıştır. Takip eden onlarca yıl boyunca ülke, nispeten istikrarlı bir anayasal krallık dönemi (Zahir Şah dönemi, 1933–1973) yaşamıştır.

1978 Komünist Darbesi ve Sovyet İşgali (1979–1989)

1973'te saray darbesiyle krallık yıkılmış, 1978'de ise pro-Sovyet komünistlerin (Sevr Devrimi) yönetimi ele geçirmesiyle iç savaşın fitili ateşlenmiştir. Komünist rejimin halkın dini ve geleneksel değerlerine saldıran baskıcı politikaları halk ayaklanmalarını tetikleyince, Sovyetler Birliği 25 Aralık 1979'da ülkeyi doğrudan işgal etmiştir. On yıl süren bu kanlı işgalde yaklaşık 1 milyon Afgan hayatını kaybetmiş, milyonlarcası mülteci duruma düşmüştür. ABD, Suudi Arabistan ve Pakistan'ın devasa lojistik ve finansal desteğiyle Sovyet ordusuna karşı asimetrik bir savaş yürütülmüştür. Kızıl Ordu'nun 1989'da çekilmek zorunda kalması, kısa süre sonra küresel bir süper güç olan Sovyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasını hızlandırmıştır.

İç Savaş, Taliban'ın Yükselişi ve 11 Eylül

Sovyetlerin çekilmesinin ardından Kabil'i harabeye çeviren yıkıcı bir iç savaş meydana gelmiştir. Taliban (öğrenciler) bu atmosferde 1996'da Kabil'i ele geçirmiş ve yönetime geçmiştir. 11 Eylül 2001'de ABD'deki ikiz kulelere düzenlenen saldırıların ardından George W. Bush yönetimi "Terörizme Karşı Savaş" doktriniyle Afganistan'ı işgal etmiştir. Gerekçeyi ise Taliban'ın Usame Bin Ladin'in liderliğindeki El-Kaide'ye ev sahipliği yapması olarak göstermiştir.

Amerikan işgali ile Taliban rejimi devrilmiş, Bonn Konferansı ile Hamid Karzai liderliğinde Batı destekli yeni bir cumhuriyet dönemi kurulmuştur.

20 Yıllık Batı Deneyi ve 2021 Geri Dönüşü

2001–2021 yılları arasında Afganistan, milyarlarca dolarlık uluslararası yardım, altyapı projeleri alanında geçici kazanımlarla tanışmıştır. Ancak bu süreçte kurulan merkezi hükümetlerdeki kronik yolsuzluklar, güvenliğin sağlanamaması ve yerel halkın yabancı askeri varlığa gösterdiği tepki, Taliban'ın kırsal kesimde yeniden kök salmasını engellememiştir.

Tarihler Ağustos 2021'i gösterdiğinde ABD Başkanı Joe Biden'ın aldığı çekilme kararıyla birlikte, 20 yıllık Batı askeri varlığı ani ve planlanmamış bir şekilde sonlandırıldı. Taliban, neredeyse hiçbir ciddi askeri direnişle karşılaşmaksızın 15 Ağustos 2021'de Kabil'e yeniden girdi. Batı destekli Cumhurbaşkanı Eşref Gani ülkeyi terk etti.

Değişmeyen Coğrafya ve Çözülmemeyen Düğüm

Geçmişten günümüze Afganistan tarihi; emperyalist güçlerin stratejik hesapları ile yerel halkın sarsılmaz bağımsızlık tutkusu arasındaki acımasız çatışmaların tarihidir. Büyük İskender'den İngilizlere, Sovyetlerden Amerika'ya kadar hiçbir dış güç bu dağlık ve kabile bağlarıyla örülü coğrafyayı kalıcı olarak kontrol edememiştir.

Hakkı ve Sabrı Tavsiye Etmek

Muhammed Fırat

الدَّيْرُ النَّصِيحَةُ

Nasihatimiz Var

تَقْوَا
Takva

Eylül 2026
68. Sayı

takvadergisi.org

Hamd yalnızca Allah'a aittir. O Allah ki insanları ve cinleri yalnızca kendisine kulluk etsinler ve dini O'na has kılsınlar diye yaratmış, ilmin nuru ile yakini bir imana sahip olabilmeleri için kullarına resuller ve kitaplar göndermiştir. Ben şahitlik ederim ki hiçbir ortağı bulunmayan Allah'tan başka ilah yoktur.

Allah (cc) birbirlerini hayra yönlendirsinler, birbirlerine hayır yollarını göstere sinler ve bu hususta yardımlaşsınlar diye her bir Müslüman'ın kardeşine nasihat etmesini vacip kılmıştır.

İnsan, bütün zahmetine, zorluğuna ve bu yolun meşakkatine rağmen kardeşine hakkı ve sabrı tavsiye etmeli, daha önce bildiği şeyler olsa da hayatın kargaşasından, meşguliyetlerin çokluğundan dolayı unutup kendisinden gafil kaldığı meseleleri, hakikatleri ve prensipleri hatırlatmalıdır. Bu hakikatlerin bir kısmı, Kuran'ın en kısa surelerinden biri olan Asr suresinde geçmiştir. Allah (c.c.) buyurdu ki:

وَالْعَصْرِ
إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ
إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ
وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ

1- Asr 'a yemin olsun ki,

2- İnsan mutlaka bir ziyandadır.

3- Ancak iman edenler, sâlih amel (iyi işler) işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye eden ve sabrı tavsiye edenler bunun dışındadır.

Allah (c.c.) bu sûrede zaman ve çağ anlamlarına gelen Asr'a yemin ediyor. Asr'ın gerçek manası "Bir şeyden su çıkana kadar onu sıkma" tır. Kendisinden su çıkana kadar bastırıldığında dersin ki: Elbi-seyi siktım "الثوب عصرت"

Bundan dolayı Allah bulutları "معصرات" "sıkışan yağmur bulutları" olarak isimlendirerek şöyle buyurmuştur:

وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا

"Ve sıkışan bulutlardan şarıl şarıl su indirdik" (Nebe, 14)

Âdeta suyla dolu olan bu bulutlar, bol bol sular çıkıp dökülsün diye bastırılmış, sıkıldıkça sıkılmışlar.

Asr, bir şeyin içinde bulunan şeyleri çıkartmak için ona baskı uygulamak ise, insanın zamanı ve ömrü de asrdır. Zira onların ömürlerinin fayda ve menfaatini elde etmeleri, zamanlarından güzelce istifade etmeleri için ona iyice baskı uygulayıp sıklıkça sıkmaları gerekmektedir.

İnsanın ömrü, ondan güzelce istifade etmesi ve sıkması gereken kişiye ait "asrı"dır.

O hâlde ey Müslüman kardeşim! Bu sınırlı ömrünü boş yere tüketmemek için bütün çabanı harca, nefsinle mücadele et, ömrünü sıklıkça sık, ona iyice baskı uygula. Şayet ömrünü güzelce sıkmaz, ondan güzelce istifade etmezsen, onu kaybettiğinde pişmanlık duyarsın.

Ömrünü Sıkıştırmayanların Kaybı

Allah azze ve celle, Asra yemin ederek, iman edip, sâlih amel işleyen, hakkı ve sabrı tavsiye edenler hariç, insanların ziyanda olduğu bildiriyor. Sâlih müminler hariç bütün insanlar ziyan etmiştir. Zamanlarını ve ömürlerini boş yerlerde tüketip, ona baskı uygulayıp sıkıştırmadıkları, yıllarından, aylarından, günlerinden ve saatlerinden güzelce istifade edip faydalanmadıkları için; asırlarını, ömürlerini ve zamanlarını hep ziyan etmişlerdir.

Kurtuluşa Erenlerin Dört Sıfatı:

Zamanlarını ve ömürlerini ziyan etmeyenler; hakkı ve sabrı tavsiye edip sâlih amel işleyen sâlih müminlerdir. Zamanlarını ve ömürlerini sıkıştırma hususunu güzelce ifa eden bu başarılı ve kazançlı müminlerin, surede zikredilen bu dört vasfı ve bu vasıfların suredeki sıralanışı rastgele değildir.

"İman edenler" Âyet, esas olan iman ile başladı. Zira o, vakti programlayıp ömrü sıkıştırmaya yönlendiren, teşvik eden ve onu harekete geçiren esas etken olup bu yolda yürüyebilmesi ve ömrünü sıkıştırabilmesi için müminin arttırması gereken bir azıktır. Aynı zamanda iman, salih amellerin Allah katında kabul olmasının şartıdır. İmanın ürünü olmayan ve ondan türemeyen ameller ise sahibinden kabul edilmezler.

"Sâlih amel işleyenler" İmanın semeresi olması hasebiyle ondan sonra sâlih amel zikredilmiştir. Sâlih amel, sâlih bir hayatın bütün alanlarını kapsayan, müminin mükellef olmasından ölümüne kadarki ömrünün bütün dönemlerine yerleşmesi gereken, her şekil ve renkleriyle bütün faydalı ve güzel şeyleri kapsayan genel bir kavramdır. Bu sâlih ameller, müminin ömrünü, saatlerini, günlerini ve yıllarını sıkıştırmasının neticesidir. O, günlerini sıkıştırdığında, başkalarına faydası olan ve ömrünü bereketlendiren bu sâlih ameller ortaya çıkar.

Müminin vaktini ve günlerini sıkıştırmasının ürünü olan sâlih ameller, bulutların sıkışmasıyla çıkan faydalı bol suya benzer.

"Size tohumlar, bitkiler, (ağaçları) sarmaş dolaş olmuş bağlar bahçeler yetiştirmek için üst üste yığılıp sıkışan bulutlardan şarıl şarıl akan sular indirdi." (Nebe, 14-16)

"Hakkı tavsiye ederler" Bu, kurtuluşa eren müminlerin üçüncü sıfatıdır.

Hak: Kur'ân, sünnet ve ümmetin selefinin anlayışında ifade edilen İslâm'dır. Aynı şekilde bunlardan türeyen İslâm kültürü ve ilim alanlarından olan akide, tefsir, hadis, siyer, tezkiye, dil, belagat, dil, İslâm tarihi gibi alanlardır.

Hak: Kendisine karşı çıkmanın ve muhalefet etmenin caiz olmadığı İslâm ve asıllarına dayanan doğru yolu gösterici, değişmez, yakînî gerçeklerdir. Hakkı tavsiye etmek ancak, hakkı ilimle bildikten, onun hak olduğunu öğrendikten sonra mümkündür. Onlar ancak iyice bildikten ve kavradıktan sonra hakkı tavsiye ederler.

Hakkın bilinmesinden sonra yapılacak tavsiyeleşme karşılıklı yapılan bir amel olmalıdır. Zira "تواصوا" kelimesindeki elif harfi, iki tarafın amelde ortak olduklarına delâlet eder.

Aslanan, müminlerin hakkı bilip öğrenmesi, ona bağlanıp sâlih amelleri işlemesi ve -bu hâl üzere iken- kardeşiyle karşılaştığında, hakkı birbirlerine tavsiye etmesidir. Her biri kardeşine bu hakkı nasihat eder ve bununla karşılıklı nasihatleşirler. Aralarındaki bu nasihatleşme, hakkı mütalaa ve müzakere etmeleri, hakikatlerini sürekli hatırlayıp onu anmaları gerektiğine işaret eder. Bu sebeple mescitlerimizde, evlerimizde, kurumlarımızda ilim medislerini ihya etmemiz, oralarda bir araya gelerek ilmî müzakerelerde bulunmamız, hakkı mütalaa etmemiz ve bunları unutmamak için birbirimize hakkı tavsiye etmemiz gerekir.

"Sabrı tavsiye ederler" Sûrede zikredilen müminlerin dördüncü vasfı, sabrı birbirlerine tavsiye etmeleri, bu tavsiyede ortaklaşa hareket etmeleridir. Bu vasf, önceki vasfın üzerine bina edilmiştir. Hakkı

bilip onu mütalaa ve müzakere edip onunla tavsiyeleşmenin ardından, sıra bu hak üzerinde sabretmeyi tavsiye etmeye gelir. Bu tavsiyeleşme müminler arasında, hakka bağlı kalmak, onda sebat etmek, zorluk ve sorumluluklarına sabretmek üzere bir ahitleşmedir. Hak üzerinde sebat ve sabretmenin tavsiye edilmesi, önemine binâendir. Zira hak yol zahmetlidir. Ona bağlı kalmak meşakkatlidir. Mü'min, bu yolda çok pahalı bedeller öder. Bu bedel, yola devam ederken disiplinli olabilmek veya hakta sebat etmek üzere nefisle mücadele etmek ya da yüce ufuklara ulaşmak veyahut düşmanlarına karşı durmak için olsun, hiç fark etmez. Mü'min, tüm bunları bildiğinden, kendisi ve Müslüman kardeşi için; zayıflık göstermekten, gerilemekten veya değişip başkalaşmaktan korkar. İşte bu sebeple her biri rabbine kavuşuncaya dek hakta sebat etmek üzere sözleşirler.

Kurtuluşa eren müminlerin birbiriyle bağlantılı sıfatları:

İman: Asıldır ve mü'min olabilmenin ilk şartıdır. Ömrün sıkıştırılması ve güzelce istifade edilmesi için yol azıdır.

Sâlih amel: O, insanı harekete geçiren imanın bir semeresi ve ömrün sıkıştırılmasının bir ürünüdür.

Hakkı tavsiye etmek: Öğrenilmesi, mütalaa ve müzakere edilmesi, başkalarına nasihat edilmesi, hayat yolculuğunda insanı düzeltmesi, sâlih amelleri ortaya çıkarması ve bu sâlih amelleri aslına, yani Kur'ân, sünnet ve ğümmetin selefînin anlayışındaki hâline geri döndürmesidir.

Sabır tavsiye etmek: Yüceler âleminde ilerlemeye ve yükselmeye devam etmek, hak üzerinde ve bâtil ve ordusuna karşı sebat etmek için mü'minler arasındaki bir sözleşme ve ahitleşmedir.

Bu dört sıfatla vasıflananlar kurtuluşa erenlerdir. Diğerleri ise ömürlerini, zamanlarını ve sahip oldukları her şeyi kaybeden kimselerdir.

O hâlde gelin, ömrümüzü ve zamanımızı sıkı sıkıya sıkalım. Günlerimizin saatlerinden güzelce istifade edelim. Hakkı ve sabrı tavsiye etme ameliğini artıralım. Bu ameli, bu hayattaki yolculuğumuzda kendimize şiar edinelim. Şüphesiz kendisinden yardım isteyen Allah'tır.

DİL
AFETİ

Dilin Sinsi Afeti; Mâlayani Sesler, Müzik Ve Çalgı Aletleri

Ümmü Firdavs

تقوا
Takva

Eylül 2026
68. Sayı

takvadergisi.org

Dilin afetleri denildiğinde ilk akla gelenler yalan, gıybet, iftira vb. olsa da afetin alanı bunlarla sınırlı değildir. Ağızdan çıkan her 'boş söz' (mâlayani) insanı hakikatten uzaklaştıran bir tuzaktır. Şarkı ve şiir de özünde kişinin dilinden çıkan kelimelerdir. Nitekim naslarda açıkça belirtildiği üzere insanı nefsi arzulara sevk eden, gaflete düşüren şarkılar ve bunlara eşlik eden çalgı aletleri, dilin en sinsi afetlerinden birine dönüşür. Dil, kalbin tercümanıysa haram kılınan melodilerle ve sözlerle meşgul olan bir dil, kalbi de manen tahrif eder.

Dili ve gönlü hakiki zikirden alıkoyan, kalbi katılaştırarak manevi bir afete dönüştüren müzik ve çalgı aletlerinin haram kınışı Kuran ve sünnetten deliller ile sabit olmuştur.

Şarkı ve Çalgı Aletlerinin Haram Oluşunun Delili

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ بَعِيرٍ عَلِيمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

"İnsanlardan öylesi vardır ki bilgisizce Allah'ın yolundan saptırmak ve eğlence konusu edinmek için boş sözü satın alır. İşte böylelerine alçaltıcı bir azap vardır."

İbn Mes'ûd (ra)'a bu ayetteki "lehel hadis (boş söz)"den neyin kastedildiğini sorulunca "Şarkıdır" cevabını verdi. Hasan Basrî de bu ayeti "Şarkı ve çalgılardır" diye tefsir etti.²

Nafî (rh) şöyle dedi: "Bir yolda, Abdullah bin Ömer ile beraberdik. Bir şarkı sesi duydu parmakları ile kulaklarını tıkadı ve yoldan uzaklaşarak başka tarafa gitti. Sonra bana 'Ey Nafî! Bir şey duyuyor musun?' dedi. 'Hayır' dedim. Bunun üzerine parmaklarını kulaklarından kaldırdı ve 'Bir keresinde ben de Rasulullah (sav) ile beraberdim O da böyle bir ses duymuş ve aynısını yapmıştı' dedi."³

Nebi (sav) yoldan geçerken kulaklarını tıkadığı deliller ile sabit olmuştur. Peki, komşusu olmayı ve kendisini görmeyi arzuladığımız Allah'ın Resulü (sav) yolda duyduğu çalgı karşısında tavrı bu şekildeyken bizler ellerimizdeki cihazlarda, dinlediğimiz videoların arkasında çalan, çocuklarımızın izlediği çizgi filmlerin arkasındaki çalgıyı neden görmezden geliyoruz?

Abdurrahman bin Ganm şöyle demiştir: Bana Ebu Amir'in söylediğine göre Ebu Malik el-Eşari şöyle anlatmıştır; Bir gün ben, Rasulullah (sav)'in yanında idim. O'nun şöyle buyurduğunu duydum: **"Ümmetim arasında fercleri, ipeği, şarabı ve çalgı aletlerini (te'vil yoluyla) helal kabul edecek bir topluluk olacaktır."**⁴

SubhanAllah! Gerçekten de çalgı aletlerinin helal kabul edildiği bir dönemdeyiz. Eğer içerisinde haram sözler yok ise veya insanı coşturmayacak ise haram olmadığına dair fetva veriyorlar. Doğrusu ise hadislerde belirtildiği üzere kesinlikle böyle değildir.

Cabir bin Abdullah (ra) şöyle dedi: "Rasulullah (sav) buyurdu ki: **Ben ağlamayı yasaklamadım. Fakat ben ahmak ve günahkâr iki sesi yasakladım: Birisi oynama ve oylanma namesi sırasındaki ses ve şeytan zurnaları, diğeri ise musibet halindeki ses ki yüzlere vurmak, yakaları yırtmak ve şeytan inlemesidir.**"⁵

Abdullah bin Amr bin El-As (ra) şöyle dedi: "Rasulullah (sav) 'Muhakkak ki Aziz ve Celil olan Allah içkiyi, kumarı, davul ve sarhoşluk veren her şeyi de haram kılmıştır' buyurdu."

⁴ (Buhari, Kitabu'l-Eşribe, Müslim, Kitabu'l-Libas No:2066,2075. Ayrıca Ebu Davud, Tirmizi, Nesai ve İbn Mace)

⁵ (Hakim, Beyhaki)

¹ (31/Lokmân, 6)

² (İbn Kesir, Tefsir, 377)

³ (Ebu Davud)

İmran bin Husayn (ra) şöyle dedi: "Rasulullah (sav) **'Ümmetim arasında semadan atılan helak edici atışlar, sûret değişimi ve yerin dibine geçirilme görülecektir'** buyurdu. Sahabiler:

-Ey Allah'ın Rasulü! Bu ne zaman olacak?" diye sordular. Rasulullah (sav):

-Çalgı aletleri ortaya çıkıp şarkıcı cariyeler çoğaldığı ve şaraplar içildiği vakit, buyurdu.¹⁶

Çalgı aletleri ile icra edilen müzikler, Kuran'da ve sünnette kesinlikle haramdır. Çalgı aleti ihtiva etmese bile içinde küfür, haram, bidat sözler ihtiva eden ezgi, ilahileri dinlemek de caiz olmaz. Bunları dinleyen kişi küfre rıza gösterdiyse küfre, harama rıza gösterdiyse harama girer. Bu fesat unsurları ihtiva etmeyen ezgileri, def ile söylenen neşitleri dinlemekte bir beis yoktur. Çünkü Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Nikâhı ilân edin. Onu mescitlerde kıyın ve onun üzerine defler çalın."¹⁷

Fakat deflerde zil olmaması gerekmektedir. Zira zil de bir çalgı aletidir. Peki günümüzde fazlaca yaygınlaşan müzik aletlerine benzeyen, ancak tamamen insan sesiyle veya teknolojik imkanlarla üretilen ses efektlerinin (vocals only/ acapella vb.) hükmü nedir?

Şeyh Abdülaziz et-Tarifi bu soruya şu şekilde cevap vermiştir;

"Müziğe benzeyen insan kaynaklı efektler, ister "ritim" olarak adlandırılın, ister müzikal coşku/keyif verici bir tınıya sahip olsun, ister ağız yoluyla ister teknolojik araçlarla yapılsın, durum değişmez. Örneğin, müzik aletlerini taklit eden bilgisayar programları mevcuttur. Temel kaide şudur: "Batıla benzeyen her şey batıldır."

Şeriat, yasakları koyarken belirli illetlere (gerekçelere) dayanır. Örneğin, sarhoş edici maddelerin (müskir) aslı üzüm ve hurmadan elde edilen hamıdır (içki). Ancak günümüzde başka maddelerden elde edilen yeni nesil sarhoş edici maddeler de eğer akıl üzerindeki aynı "sarhoşluk" etkisini yaratıyorsa illet (gerekçe) aynı olduğu için onlar da haram kabul edilir.

Aynı şekilde, eğer bu sesler vuruşları ve tınısıyla müzikal ritimlere benziyorsa ister elektronik cihazlarla üretilsin, ister ud veya davul gibi bir müzik aletiyle yapılsın, hüküm birdir. Bazı insanlar "Ben bu vuruşları sesimle yapıyorum" diyerek sesini veya yeteneğini müzik aletlerini birebir taklit etmek için kullanabilir. Eğer sonuç itibarıyla ortaya çıkan ses müzik aletiyle aynı etkiyi yaratıyorsa bu da haram olanlar sınıfına girer.

Sonuç olarak; Bu tür sesler aslen haramdır çünkü batıla benzeyen her şey batıldır. Şeriat, birbirinin aynısı (mütemasil) olan şeyler arasında ayırım yapmaz. Şâri'nin yasakladığı o illete (müzikal etki ve coşkuya) götüren her şey yasak kapsamındadır. Bu, âlimlerin üzerinde yürüdüğü temel fıkhi asıllardan (usul) biridir."

Görüldüğü üzere batıla benzeyen her şey batıldır. Bu konuda oldukça titiz davranmalı ve dikkat etmeliyiz. Bazı rivayetlerde çalgı aleti dinleyen kimsenin ahirette kulağına kurşun döküleceği geçmektedir. Bizler de kulaklarımızı kurşundan, virüsten korumalı ve çalgının ister tevil yoluyla ister alenen helal sayıldığı şu dönemde gaflete düşmemeliyiz.

İbn Kayyim el-Cevziyye de "Kalpte Kur'an sevgisi ile müzik sevgisi bir arada bulunmaz" diyerek kalbin iki kelamı barındırmayacağını vurgulamıştır.

Muvahhid bir kulun, değerli vaktini ruhun asıl gıdası olan Kuran, zikir, ilim ve tefekkürle geçirmesi en evla olanıdır. Vallâhu A'lem..

¹⁶ (Tirmizi, 2213)

¹⁷ (Tirmizi, Nikâh, 6)

Evin Kapısını Biz Kilitleyelim - Özgürlüğümüzü Satmadan Dijital Koruma

Burak Eryılmaz

Üç yazıdır o büyük yalanı, dijital distopyayı ve "Çocukları Korumak" maskesi altında hepimizin internetine nasıl pranga vurulmaya çalışıldığını konuştuk. Başlıkta bilerek George Orwell'in o sarsıcı "1984" romanındaki "Büyük Birader" (Big Brother) kavramına atıfta bulundum. Roman- da, evlerin içine kadar giren kameralarla vatandaşın her adımını izleyen, "Büyük Birader Seni İzliyor" diyerek o korkunç gözetimi sözde şefkatli bir "koruma" ve "aile" kılıfında sunan totaliter bir güç vardır. İşte bugün de "Çocuklarınızı koruyacağız" diyerek hepimizin dijital hayatını saniye saniye izlemek isteyen modern birer "Büyük Birader" yaratılmak isteniyor. Dev şirketlerin ve devletlerin bizden istedikleri TC Kimlik numaralarına, biyometrik yüz taramalarına ve "yaş doğrulama" sistemlerine neden boyun eğmememiz gerektiğini tarihten örneklerle gördük. Peki, eleştirmek kolay! "Devlete ve şirketlere kimliğimizi vermeyelim" diyoruz ama ortada duran o devasa gerçeği ne yapacağız? Çocuklarımızın elindeki o parlayan ekranları, onları içine çeken bağımlılık yapıcı algoritmaları ve internetin karanlık köşelerini nasıl yöneteceğiz?

Cevap basit: **Dijital öz savunma ile...**

Özgürlüğümüzden ve mahremiyetimizden vazgeçmeden çocuklarımızı korumanın yolu, kontrolü Ankara'daki, Washington'daki veya Silikon Vadisi'ndeki devasa sunuculara teslim etmekten değil; ipleri kendi elimize almaktan ve sınırları doğru- dan kendi cihazlarımızda çizmekten geçiyor. Üstelik bunun için bilgisayar dehası veya siber güvenlik uzmanı olmanıza hiç gerek yok. İşte dijital hapisaneye girmeden çocuklarımızı korumanın 4 basit, etkili ve mahremiyeti ihlal etmeyen yolu:

1. Cihaz İçi (Yerel) Ebeveyn Kontrolleri

Devletin "Platforma kimlikle girilsin" dayatmasına ihtiyacımız yok, çünkü çocuklarımızın kullandığı telefon ve tabletlerin içinde zaten bizim yönetebileceğimiz gizli kalkanlar var.

Apple kullanıyorsanız "Ekran Süresi" (Screen Time) özelliğini, Android kullanıyorsanız "Google Family Link" uygulaması hayatı kurtarır.

Bu sistemler, çocuğunuzun verilerini devlete göndermez. Sadece sizin telefonunuzla çocuğunuzun telefonu arasında yerel bir köprü kurar.

Çocuğunuzun hangi uygulamaya günde kaç dakika girebileceğini, saat kaçta ekranın "uyku moduna" geçerek kilitleneceğini ve hangi içerikleri indirebileceğini sadece siz belirlersiniz. Günde 1 saat oyun süresi bittiğinde cihaz otomatik kapanır, kimseye TC Kimlik numarası vermek zorunda kalmazsınız.

2. Evin Kapısına Kilit Vurmak: Aile Tipi Filtreler

Çocuğunuzu dışarıdaki tehlikelerden korumak için sokağın başındaki herkese kimlik sormazsınız; kendi evinizin kapısını kilitlersiniz. İnternette de yapmanız gereken budur.

Evinizdeki interneti dağıtan modem ayarlarında veya bilgisayarınızda "Aile tipi DNS" (örneğin AdGuard Family veya Cloudflare for Families) denilen tamamen ücretsiz ve çok basit ayarlar vardır. (İnternette "Aile DNS nasıl kurulur" diye arattığınızda karşınıza çıkan 2 dakikalık bir işlemdir).

Bunu yaptığınızda, evinizin internet ağına yetişkin içerikli, kumar veya virüslü sitelerin girmesi modeme gelmeden engellenir. Şirketler sizin veya çocuğunuzun kim olduğunu bilmez, sadece zararlı sitelerin evinize girmesini kapıdan çevirir.

3. Cihazı "Kumar Makinesi" Olmaktan Çıkarmak

Sosyal medya devlerinin asıl silahı "bilirimler" ve "otomatik oynatılan" videolardır. Bir çocuğun dikkatini dağıtan şey o an oynadığı oyun değil, ekranın üstünden sürekli yağan "Ahmet fotoğrafını beğendi", "Sandığını açma vakti geldi" bildirimleridir. Çocuğunuzun telefonundaki tüm bildirimleri kapatın. Sadece mesajlar ve aramalar açık kalsın. YouTube ve benzeri uygulamalarda "Otomatik Oynatma" (Autoplay) özelliğini devre dışı bırakın. Bir video bittiğinde diğeri başlamasın; çocuk, devam etmek için kendi iradesiyle ekrana dokunmak zorunda kalsın. Cihazı, zihni uyuşturan bir kumar makinesi olmaktan çıkarıp sadece istendiğinde kullanılan bir "araca" dönüştürün.

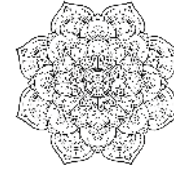
4. En Güçlü Antivirüs Programı: Çocuğun Zihni

Ne kadar filtre kurarsanız kurun, yasaklar bir yere kadardır. Çocuğunuz er ya da geç o sınırların dışına çıkacak veya bir arkadaşının filtresiz telefonundan o dünyaya girecektir. Bu yüzden nihai çözüm teknolojide değil, iletişimde dir. Ona oyunların neden bedava olduğunu anlatın: "Eğer bir ürün bedavaysa, aslında satılan ürün sensindir."

Oyunlardaki sürpriz kutuların (Loot box) aslında birer kumar mekaniği olduğunu, algoritmaların onları neden ekranda tutmaya çalıştığını basit bir dille açıklayın. Şirketlerin onlardan "Dikkatlerini ve vakitlerini" çaldığını anlayan bir çocuk, ekrana bakarken çok daha bilinçli olacaktır.

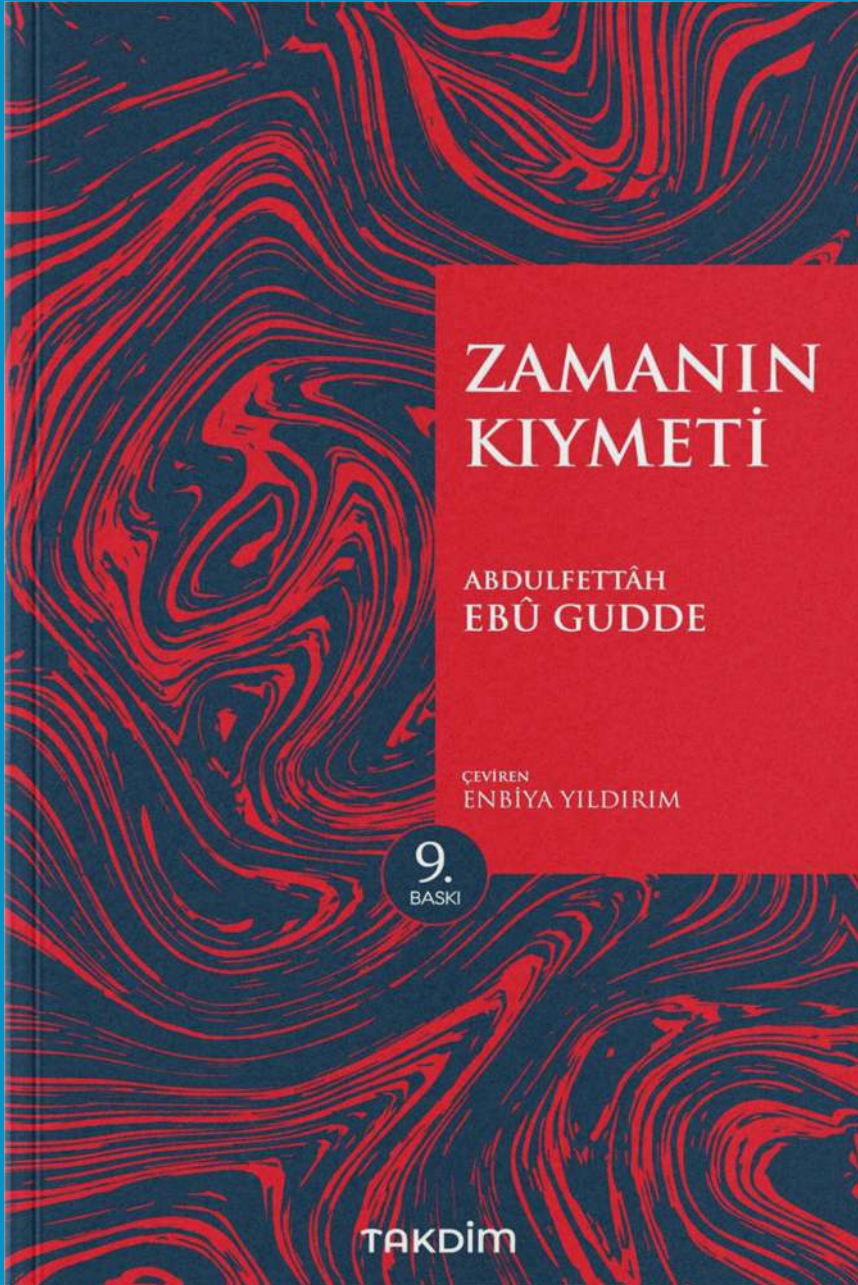
Bu dört yazılık serinin sonunda geldiğimiz nokta şudur: Biz ebeveynler ve yetişkinler olarak kendi hayatımızın, evimizin ve çocuklarımızın sorumluluğunu almaktan yorulduk. Kontrolü kaybettiğimizi hissettiğimiz için devlete ve şirketlere dönüp "Alın bütün verilerimizi, alın bütün kimliklerimizi, yeter ki bizi ve çocuklarımızı bu dertten kurtarın" diye yalvaracak hale getirildik.

Ama unutmayın; sorumluluğunuzu devrettiğiniz otorite, eninde sonunda özgürlüğünüzü de elinizden alır. Çocuklarımızı o dipsiz dijital kuyulardan korumak zorundayız. Ama bunu yaparken internetin boynumuza takılmış bir yaka kartına, dev bir fişleme merkezine dönüşmesine izin veremeyiz. Kendi evimizin kapısını kendimiz kilitleyelim ki yarın o büyük dijital hapishanenin içinde çocuklarımızla birlikte mahkum olmayalım.

ZAMANIN KIYMETİ

Abdulfettah Ebu Gudde

Sahip olduğumuz en büyük nimetlerden biri olmasına rağmen, en kolay harcadığımız nimet hiç şüphesiz ki zamandır. Bu eser, kum saati misali her gün eksilmeye yüz tutan hayatımızı en iyi şekilde verimli kılmanın yolunu aydınlatan bir meşale gibidir. Bunu yaparken de hayatlarını en güzel şekilde değerlendirmiş ve bizlere yüklü bir miras bırakmış İslam âlimlerinin hayatlarından ve sözlerinden bir demet sunmaktadır. Mazimizdeki güzellikleri ortaya koyan bu çalışma, vakitlerini dolu dolu geçirme hususunda herkesi teşvik etmektedir. Eserin sahibinin yetmişten fazla çalışmasının bulunması ve çağımızın en önde gelen hadisçilerinden biri olması kitabın kıymetini daha da artırmaktadır.

Yazar giriş bölümünde insanoğluna verilen birçok nimetten en önemlisinin “zaman” olduğunu belirterek, zamanın kıymetini işaret ediyor. Zamanı hayatın ömrü ve insanın vücudunun meydana niteleyen yazar, aynı zamanda insanın hayatını sürdürdüğü, onda kaldığı ve istifade ettiği saha olarak niteliyor.

Eserin ilk bölümünde yer alan “Zamanın Büyük Bir Nimet Olduğuna Dair Ayet-i Celileler” başlığı altında Allah'ın zamana yemin edişiyle bu kavramın ne derece mühim olduğu ifade ediliyor. Eserin genelini oluşturan ikinci bölümde ise İslam Âlimleri'nin zamanı nasıl değerlendirdiğine dair birçok örnek verilmiş, eser bu örneklerle zenginleştiriliyor.

Kitabın sonunda okuyuculara zamanın kıymetini anlamaları ve hayatlarında uygulamaları için çeşitli tavsiyelerde bulunuyor. Günlük hayatın her anının değerli olduğu, bu nedenle her anın bilinçli bir şekilde değerlendirilmesi gerektiği vurgulanır. Ayrıca, zamanı verimli kullanmanın hem dünyada hem de ahirette büyük getirileri olacağı belirtilir.

Kitaptan Kesitler

Zaman hayatın ömrüdür, insan vücudunun meydanıdır. İnsanın yaşamını sürdürdüğü, onda kaldığı ve istifade ettiği sahadır.

İlim nimeti de nimetlerin asıllarındandır. Nasıl olursa olsun ilmi elde etmek bir nimet, ondan istifade etmek bir nimet, faydalandırmak bir nimet, ilmi ebedîleştirmek ve gelecek kuşaklara nakletmek de ayrı bir nimettir.

“Geçen vakti kaybettiğine üzülmekle meşgul olmak ayrı bir vakit öldürmedir.” Bundan dolayıdır ki “Vakit bir kılıç gibidir, sen onu kesmezsen o seni keser.” denmiştir.

Ebû Said el-Harrâz şöyle demiştir: “Geçen vakitle meşgul olmak ikinci bir vakti zayi etmektir.”

Şumayt ibni Aclân da diyor ki: “Mü'min nefsine şöyle demelidir: Ömür üç gündür: Dün içindekilerle beraber geçip gitti. Yarın ise sadece bir emeldir. Muhtemelen ona yetişemeyeceksin. Eğer yarına çıkacaksan, yarın zaten kendi rızkıyla birlikte gelecektir. Ancak yarının önünde (değerlendirilmesi gereken) bir gündüz, bir de gece bulunmaktadır ve pek çok nefis bu ikisinde ölüp gitmişlerdir. Belki sen de aynı akıbete uğrayacaksın. Yaşanılan günü düşünmek yeter.”

“Ey Âdemoğlu! Sen günlersin. Bir gün geçince bir parçan da gidiyor demektir.” (Hasan-ı Basrî)

“Kitap her zaman yardıma hazırdır. Asla zarar vermez. Sen çabaladığında o da gayrete gelir ve sana kendisini açar. Sen usanırsan o da bıkar ve kendisini sana karşı kasar. Kendine yaklaştırırsan sana yaklaşır. Uzak tutarsan uzaklaşır. Ne seni yanlışa sürükler ne de bir sırrını ifşa eder. Ne senin koğuculuğunu yapar ne de sana laf taşır.” (Hatîb)

“Yalnız kaldığında kitap okuyarak yalnızlığını gider. Çünkü kitap okumak en güzel konuşma aracı ve gözleri baktırma vasıtasıdır.” (Hatib)

Akıllı insanların elde etmek için uğraşması gereken en değerli şey vakittir. Vakit bir ganimettir ve içindeki fırsatlar servet bilinmeli, kapılmaya çalışılmalıdır. Hayatta sıkıntılar çoktur ama vakitler de hızlı geçip gitmektedir.

İlim yolunda, en güzelin ardında koşan öğrencinin takip edeceği en münasip metot, bizlere ulaşan kitapları tetkik etmesidir. İlim öğrencisi bunları çokça mütalaa etmelidir. Çünkü böyle yaparak önceki âlimlerin ne kadar bilgili olduklarını ne derece gayretli olduklarını görür ve bu gördükleri onun azmini bilir, ciddi çalışması yönünde gayretini ve isteğini artırır. Ayrıca (unutulmamalıdır ki) hiçbir kitap faydadan hali değildir.

Tembelliğin; yerine, adamına ve çağına göre girmediği kalıp yoktur. Herkesin mizacına göre tavır alır ve konuşur. Dilimizde aldığı çeşitli isimler de onun bu sinsiliğini gösterir. Tembelliğin adı uçarılıktır. Bir adı gevşeklik, bir adı hoppalık ve züppelik, bir adı uyuşukluk, üşengeçlik, keyfine düşkünlük, bencilliktir. Tembellik herkesin karşısına her zaman aynı kılıkta çıkmaz. O mesleksiz aktör gibi daima rol değiştirir. Bazen en geçerli bir mazeret kılığına girer; hasta olur, yorgun düşer ve herkesi haline acındırır. Bazen iş yapar görünür, aslında hiçbir şey yapmaz. Bazen tatlı bir dille konuşur ve gönül çeler. Onun kandırıcı bir felsefesi ve boş sözlerden örülmüş bir edebiyatı vardır.

